

Ο επαναστατικός δρόμος για τις άμεσες εργατικές ανάγκες

Εισήγηση του Κώστα Δικαίου, μηχανολόγου μηχανικού σε βιομηχανία, στην ημερίδα εργασίας της Πρωτοβουλίας για σύγχρονο κομμουνιστικό πρόγραμμα και κόμμα, Αθήνα, 18 Ιουλίου 2022

Μικρή ιστορική αναδρομή

Οι συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξάγεται η ταξική πάλη διαφέρουν και μεταβάλλονται διαρκώς από χώρα σε χώρα και ανάλογα με την χρονική περίοδο. Επομένως, **για τους επαναστάτες μαρξιστές χρειάζεται ένα εργαλείο το οποίο θα γεφυρώνει τον στόχο, το σοσιαλισμό/κομμουνισμό με το εκάστοτε σημείο αναφοράς που ορίζουν αυτές οι συνθήκες.** Αυτό το ρόλο επιτελεί το **αντικαπιταλιστικό μεταβατικό πρόγραμμα.** Ξεκινώντας από το σήμερα και τις συγκεκριμένες αντικειμενικές και υποκειμενικές συνθήκες (ταξική διαστρωμάτωση της κοινωνίας, βάρος του προλεταριάτου μέσα στα φτωχά λαϊκά στρώματα, διεθνής συγκυρία, κατάσταση του καπιταλισμού και της αστικής τάξης, βαθμός οργάνωσης και πολιτικοποίησης του προλεταριάτου κ.α.) **χαράζει την διαδικασία για την αλλαγή του ταξικού συσχετισμού δύναμης σε όφελος του προλεταριάτου, την νίκη της επανάστασης, την απαρχή οικοδόμησης του σοσιαλισμού μέχρι την ολοκλήρωσή**

του σε παγκόσμιο επίπεδο.

Δεν αρκεί η διακήρυξη των θεωρητικών αρχών και η προπαγάνδισή του σοσιαλισμού για να πειστεί η εργατική τάξη να κάνει την επανάσταση. Απαιτείται η επαναστατική θεωρία να ενωθεί με την πράξη, να γίνει δηλαδή πολιτική. Μια θεωρία που δεν εφαρμόζεται στην πραγματικότητα για να την αλλάξει, δηλαδή δεν γίνεται πολιτική, είναι μια θεωρία που δεν αναπτύσσεται, δεν εμπλουτίζεται, δεν διορθώνεται, άρα είναι μια νεκρή θεωρία.

Το επαναστατικό πρόγραμμα είναι ένα εργαλείο για την κατανόηση της σημερινής πραγματικότητας ώστε να εξαχθούν οι βασικές γραμμές για την επέμβαση των επαναστατών δηλαδή για μια επαναστατική πολιτική. Χαράζει μια πορεία μετάβασης ώστε η επαναστατική στρατηγική να συνδεθεί, ενωθεί διαλεκτικά με μια συγκεκριμένη τακτική. Μια πορεία μετάβασης από την θεωρία στην πράξη και όχι ένα μεταβατικό στάδιο από τον καπιταλισμό στην δικτατορία του προλεταριάτου.

Ακόμα η ανάγκη για ένα αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα προκύπτει από την διαπίστωση της βασικής αντίφασης της εποχής μας: από την μια η ωρίμανση των αντικειμενικών παραγόντων για την νίκη της σοσιαλιστικής επανάστασης από την άλλη η ανωριμότητα των αναγκών υποκειμενικών παραγόντων για αυτή την νίκη δηλαδή το επίπεδο συνείδησης του προλεταριάτου και την ηγεσίας του. Η λειτουργία του προγράμματος συνίσταται στο ξεπέρασμα των δυο αυτών αδυναμιών του «υποκειμενικού παράγοντα» για την πραγματοποίηση της σοσιαλιστικής επανάστασης.

Η ιδέα ενός αντικαπιταλιστικού μεταβατικού προγράμματος γεννιέται μαζί με το σύγχρονο κομμουνιστικό κίνημα και ένα βασικό σχεδιάγραμμα για την διαμόρφωση ενός πρώτου προγράμματος βρίσκεται στο **Κομμουνιστικό Μανιφέστο** (Μαρξ-Ενγκελς 1848) στο οποίο θα δοθεί μόνο η θεωρητική θεμελίωση της δικτατορίας του προλεταριάτου, χωρίς να περιγραφούν λεπτομερώς οι πολιτικές μορφές της, που άρχισαν να εμφανίζονται σαν εμπειρίες μετά το ιστορικό ορόσημο της Παρισινής Κομμούνας. **Η Κομμούνα** πράγματι εφάρμοσε μια πρώτη σειρά τέτοιων μέτρων πχ. Χωρισμός εκκλησίας από το κράτος, αντικατάσταση του αστικού στρατού και της αστυνομίας από λαϊκή πολιτοφυλακή, οργάνωση εφοδιασμού, υγείας παιδείας, κατάργηση της νυχτερινής και παιδικής εργασίας ξανάνοιγμα υπό καθεστώς εργατικών συνεταιρισμών των εργοστασίων που είχαν εγκαταλείψει οι καπιταλιστές. Οι Μαρξ και Ενγκελς κατανοούσαν την ανάγκη προετοιμασίας του προλεταριάτου ώστε να εξοικειωθεί με την προοπτική εφαρμογής μέτρων που απαιτούν την δράση του ίδιου, για να εκκινήσει μια πορεία (μετάβαση) ανατροπής του καπιταλισμού, αναμόρφωσης της οικονομίας και της κοινωνίας. Και για να γίνει αυτό, το προλεταριάτο

πρέπει να καταλάβει την εξουσία.

Η σοσιαλδημοκρατία- ιδιαίτερα η γερμανική- θα ανακόψει όμως την συνέχεια της επεξεργασίας του προγράμματος προχωρώντας στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα (μια περίοδος οικονομικής ανάπτυξης, αποικιακών υπερκερδών, παραχωρήσεων από τον φόβο μιας νέας παρισινής κομούνας, ευνοϊκός ταξικός συσχετισμός και δυνατότητα κατακτήσεων από την μεριά του εργατικού κινήματος με αποτέλεσμα να στραφεί προς την πάλη για πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων και να μεταθέσει την κοινωνική επανάσταση για το μέλλον) σε μια βαθιά αναθεώρηση του Μαρξισμού που θα αποτυπωθεί στα προγράμματα της Γκότα (1875) και της Ερφούρτης (1891) που επικρίθηκαν δριμύτατα από τους Μαρξ και Ενγκελς. **Η σοσιαλδημοκρατία και η συνδικαλιστική γραφειοκρατία**

Θεωρητικοποίησε την άρνηση της σοσιαλιστικής επανάστασης με κατασκευές που υποτίθεται αποδείκνυαν την συνεχή απάλυνση των αντιφάσεων του καπιταλισμού/ιμπεριαλισμού επιτρέποντας έτσι την σταδιακή μετάβαση στον σοσιαλισμό μέσα από συσσώρευση μεταρρυθμίσεων και οργανωτικής/εκλογικής ισχύος. Ήταν η θεωρητική προσαρμογή πάνω στον «ακμάζοντα» καπιταλισμό, τον «υπεριμπεριαλισμό» και κυρίως πάνω στην θεωρητική κατασκευή του Ε. Μπερνστάιν «το κίνημα είναι το Παν, ο στόχος δεν είναι τίποτα». Και αφού ο στόχος δεν είναι τίποτα- δηλαδή η κατάκτηση της εξουσίας από το προλεταριάτο- επόμενο ήταν να εγκαταλειφθεί και η προετοιμασία των εργαζομένων για αυτό το ιστορικό καθήκον, το πρόγραμμα να διαλυθεί σε μια ρουτίνα καθημερινών διεκδικήσεων (που μπορεί να συνοδεύονταν από αγώνες αλλά χωρίς ριζοσπαστική προοπτική) και να διαιρεθεί σε δυο χωριστά μέρη χωρίς καμμία διαλεκτική σύνδεση μεταξύ τους: **το μάξιμουμ πρόγραμμα** που μιλούσε για τον σοσιαλισμό σε ένα απώτερο μέλλον που με το χρόνο γινόταν απλή αναφορά ή μια φράση που μιλούσε αόριστα για τον «σοσιαλιστικό μετασχηματισμό» και **το μίνιμουμ πρόγραμμα** για τις άμεσες διεκδικήσεις και τις μεταρρυθμίσεις μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα μια που το θέμα της κατάκτησης της εξουσίας δεν έμπαινε πλέον άμεσα.

Ο Λένιν στις συνθήκες δυαδικής εξουσίας στην Ρωσία μετά την φεβρουαριανή επανάσταση το 1917 με τις «**θέσεις του Απρίλη**» ξεκαθάρισε δίνοντας αποφασιστική ώθηση στην προετοιμασία του μπολσεβίκικου κόμματος ώστε να τεθεί επικεφαλής της κατάληψης της εξουσίας από το προλεταριάτο: «Τα Σοβιέτ πρέπει να πάρουν την εξουσία όχι για την δημιουργία μιας συνηθισμένης αστικής δημοκρατίας ή για το άμεσο πέρασμα στο σοσιαλισμό... Πρέπει να πάρουν την εξουσία για να κάνουν τα πρώτα βήματα για το πέρασμα αυτό» και συνέχιζε «όλα τα προαναφερόμενα και παρόμοια μέτρα μπορούν και πρέπει όχι μόνο να συζητιούνται και να προετοιμάζονται για να εφαρμοστούν σε παν-κρατική κλίμακα σε περίπτωση που η εξουσία θα περάσει στους προλετάριους και τους μισοπρολετάριους

αλλά και να πραγματοποιούνται από τα τοπικά επαναστατικά όργανα παλλαϊκής εξουσίας όταν παρουσιάζεται η σχετική δυνατότητα.»

Στην προσούρα του «*Η καταστροφή που μας απειλεί και πώς να την αντιμετωπίσουμε*» **προσδιορίζει τα μέτρα αυτά:** Εθνικοποίηση της γης και κατάργηση του τσιφλικάδικου – φεουδαρχικού συστήματος, εθνικοποίηση των τραπεζών και των καπιταλιστικών καρτέλ, κατάργηση του εμπορικού απορρήτου, αναγκαστική οργάνωση των καπιταλιστικών επιχειρήσεων σε ενώσεις, μέτρα ρύθμισης της κατανάλωσης, επιβολή προοδευτικού φόρου εισοδήματος κ.

Διαχωρισμός από την μενσεβίκικη αντίληψη για το απαρέγκλιτα αστικοδημοκρατικό στάδιο και υιοθέτηση μια λογικής μεταβατικού προγράμματος αν και δεν αναφέρεται ρητά ο όρος.

Ο Τρότσκι από το 1905 διατύπωνε την θέση

«το προλεταριάτο όχι μόνο δεν θα θέλει, αλλά δεν θα μπορεί να περιοριστεί σε ένα αστικοδημοκρατικό πρόγραμμα, πρέπει να υιοθετήσει την τακτική της διαρκούς επανάστασης... να καταστρέψει τους φραγμούς μεταξύ μίνιμουμ και μάξιμουμ προγράμματος, να περάσει σε ολοένα και πιο ριζοσπαστικές κοινωνικές μεταρρυθμίσεις και να επιδιώξει την άμεση υποστήριξη της επανάστασης στην δυτική Ευρώπη».

Με την **ίδρυση της 3ης Διεθνούς** (1919) και αξιοποιώντας την εμπειρία της Οκτωβριανής επανάστασης και του επαναστατικού κύματος που ήταν σε εξέλιξη, γίνεται προσπάθεια να οριοθετηθούν οι επαναστάτες από τον ρεφορμισμό και τον κεντρισμό. Έτσι γίνεται επεξεργασία του μεταβατικού προγράμματος στο 3ο και 4ο συνέδριό της (1921 και 1922):

«τα κομμουνιστικά κόμματα δεν προτείνουν κανένα μίνιμουμ πρόγραμμα που θα χρησιμεύσει στην ενίσχυση και την βελτίωση των κλονιζόμενων θεμελίων του καπιταλισμού... στην θέση του μίνιμουμ προγράμματος των ρεφορμιστών και των κεντριστών, η Κομμουνιστική Διεθνής τοποθετεί τον αγώνα για τις συγκεκριμένες ανάγκες του προλεταριάτου, για ένα σύστημα διεκδικήσεων οι οποίες στο σύνολο τους υποσκάπτουν την δύναμη της μπουρζουαζίας, οργανώνουν το προλεταριάτο και αποτελούν τους σταθμούς της πάλης για την προλεταριακή δικτατορία και από τους οποίους ο καθένας τους

εκφράζει μια ανάγκη των μαζών , ακόμη και αν οι μάζες δεν τοποθετούνται συνειδητά στο πεδίο της δικτατορίας του προλεταριάτου...καθώς οι ζωτικές ανάγκες των μαζών συγκρούονται με τις ζωτικές ανάγκες της καπιταλιστικής οικονομίας, η εργατική τάξη θα φτάσει να συνειδητοποιήσει ότι αν αυτή θέλει να ζήσει ο καπιταλισμός πρέπει να πεθάνει.»

Αυτή η προσπάθεια θα ανακοπεί με την σταδιακή επικράτηση της γραφειοκρατίας στην ΕΣΣΔ και την εγκατάλειψη της ιδέας ενός μεταβατικού προγράμματος. Μάλιστα η γραφειοκρατία (7ο συνέδριο Κομιντερν που γενίκευσε την πολιτική της ταξικής συνεργασίας των Λαϊκών μετώπων) προχώρησε τελικά σε **νέα διαίρεση του προγράμματος με την τεχνητή προσθήκη του ξεχωριστού σταδίου που ονομάστηκε αστικοδημοκρατική επανάσταση** το οποίο θα εκπλήρωνε τα άλυτα αστικοδημοκρατικά καθήκοντα και θα άνοιγε τον δρόμο -σε ένα απώτερο μέλλον-στον σοσιαλισμό. **Ο εξοβελισμός του σοσιαλιστικού σκοπού στις καλένδες έκανε περιττό το μεταβατικό πρόγραμμα** και την προετοιμασία των προλεταριακών μαζών για την κατάκτηση της εξουσίας και αντίθετα προώθησε ένα είδος μίνιμουμ προγράμματος -μέσα στα πλαίσια του καπιταλισμού -που θα διευκόλυνε την συνεργασία και τις συμμαχίες (λαϊκά μέτωπα, εθνικά πατριωτικά και «αντιφασιστικά» μέτωπα, «μπλοκ των τεσσάρων τάξεων» κλπ.) με πτέρυγες της αστικής τάξης.

Ο Τρότσκι στην εργασία του *«Η θανάσιμη αγωνία του καπιταλισμού και τα καθήκοντα της 4ης Διεθνούς»* θα προτείνει μια επεξεργασμένη μορφή μεταβατικού προγράμματος η οποία όμως δεν θα καταφέρει σ' εκείνη τη φάση να επιβάλει μια αλλαγή στον συσχετισμό δύναμης με τους ρεφορμιστές και θα παραμείνει σε μικρά επίπεδα επιρροής ενώ δεν θα μπορέσει να εφαρμοστεί και σε κάποια επαναστατική διαδικασία για να εμπνεύσει τις μάζες.

Μορφές μεταβατικών διεκδικήσεων και τακτικών θα εμφανιστούν όμως αργότερα στην Κίνα, Γιουγκοσλαβία, Κούβα και σε κάποια αντιαποικιακά-εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα.

Θα εμφανιστεί όμως και ο Ευρωκομμουνισμός ο οποίος θα προχωρήσει ακόμα περισσότερο στην αναθεώρηση του μαρξιστικού προγράμματος χωρίς να αναιρέσει ουσιαστικά το πρόγραμμα των σταδίων. Το ευρωκομμουνιστικό ρεύμα δεν ήταν μόνο η αντανάκλαση του μεταπολεμικού κύματος ανάπτυξης του καπιταλισμού και του πρόσκαιρου περιορισμού των ταξικών αγώνων (κυρίως στην Ευρώπη). **Ήταν η δύναμη εκείνη που έπαιξε ενεργό ρόλο στην σταθεροποίηση της τάξης πραγμάτων** της Γιάλτας, στην προσαρμογή του μαζικού εργατικού κινήματος στην **«κοινωνία της αφθονίας»** και

της πολιτικής της Μόσχας για «ειρηνική συνύπαρξη» των δυο στρατοπέδων. Κάτω από την γενική έννοια του «**ιστορικού συμβιβασμού**» -όπου υπήρχε μια ισχυρή αναφορά για τον σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας- γινόταν κύριο πεδίο παρέμβασης για την αλλαγή, **το αντιμονοπωλιακό στάδιο** (που αντικατέστησε το αστικοδημοκρατικό στάδιο και επέβαλε συμμαχίες με τις αστικές αντιμονοπωλιακές δυνάμεις), η «κατάκτηση εξουσιών» μέσα στο αστικό κράτος και τους θεσμούς οι οποίοι μπορούσαν να εκδημοκρατιστούν αν αρκετά κέντρα αποφάσεων αλώνονταν από την πλατιά αντιμονοπωλιακή συμμαχία και τέλος ο κοινοβουλευτικός κρετινισμός αφού τα πάντα είχαν σαν στόχο την κατάληψη της κυβέρνησης για το βελούδινο πέρασμα στο σοσιαλισμό.

Το επαναστατικό κύμα του Μάη του 68 θα ξαναβάλει το θέμα της επανάστασης και του προγράμματος με πληθώρα απόψεων και συζητήσεων (Αλτουσέρ, σχολή της Φρανκφούρτης, καταστασιακοί, εναλλακτικοί, ιταλική αυτονομία, κ.α.) από τις οποίες προέκυψαν διάφορες θεωρίες και μια πιο σύγχρονη ανάλυση του καπιταλισμού-ιμπεριαλισμού από μαρξιστική σκοπιά (Μαντέλ), **χωρίς όμως να επιτευχθεί κάτι ιδιαίτερα καινούργιο σε επίπεδο προγράμματος**, με αποτέλεσμα να μπορούμε να πούμε ότι μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει καμιά επιστημονική προσπάθεια να επαναθεμελιωθεί το μεταβατικό πρόγραμμα παρά τις τεράστιες αλλαγές που έχει επιφέρει ο καπιταλισμός και η κρίση του στην κοινωνία και την σύνθεσή της.

Η θεωρία του αντικαπιταλιστικού μεταβατικού προγράμματος όπως έχει αναλυθεί από τους κλασικούς του μαρξισμού

Καταρχήν, το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα περιλαμβάνει μια συνολική ανάλυση της ιστορικής περιόδου -η οποία έχει ήδη χαρακτηριστεί από τους επαναστάτες μαρξιστές ως περίοδος κρίσης και παρακμής του καπιταλισμού, αλλά και μια ανάλυση των ειδικών καταστάσεων της συγκεκριμένης περιόδου στην οποία εξετάζεται το ζήτημα του προγράμματος, σε συνδυασμό με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της χώρας στην οποία αναφέρεται σαν κομμάτι της διεθνούς πολιτικής και οικονομικής κατάστασης και όχι σαν κάτι ξεκομμένο και αυτόνομο.

Στόχος του είναι να τραβήξει τις μάζες στην δράση ξεκινώντας από το επίπεδο συνείδησης μιας δοσμένης περιόδου, για να τις ανυψώσει από αυτό και να τις οδηγήσει (μέσα από τη μαζική αυτοδιαπαιδαγώγηση των ίδιων των πράξεων/ αγώνων τους και την επέμβαση των επαναστατών) σε ένα ανώτερο επίπεδο συνείδησης και στην κατάκτηση της εξουσίας.

Αναγνωρίζει ότι **η κρίση του καπιταλιστικού συστήματος δεν οδηγεί αυτόματα στην**

λύση των βασικών αντιφάσεων της εποχής μας και ότι οι μαζικοί αγώνες δεν οδηγούν αναγκαστικά σε μια σοσιαλιστική συνείδηση.

Οι αντικειμενικές προϋποθέσεις για την προλεταριακή επανάσταση όχι μόνο έχουν ωριμάσει, αλλά ο καπιταλισμός στέκεται πλέον εμπόδιο στην παραπέρα αναπτυξή τους. Χωρίς σοσιαλιστική επανάσταση μια καταστροφή απειλεί όλο τον ανθρώπινο πολιτισμό. Οι μάζες μπαίνουν περιοδικά σε αγώνες μεγάλης εμβέλειας ενάντια σε συγκεκριμένες επιπτώσεις των αντιφάσεων του καπιταλισμού -που διαφέρουν από χώρα σε χώρα και από περίοδο σε περίοδο. Συχνά ξεσπάσματα αγώνων της εργατικής τάξης παραλύουν την λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος και αντικειμενικά θέτουν την σοσιαλιστική επανάσταση στην ημερήσια διάταξη. **Ο συσχετισμός όμως μεταξύ των επαναστατών και των ρεφορμιστών είναι αρνητικός** (Σοσιαλδημοκρατία, γραφειοκρατικά ΚΚ, ευρωκομμουνισμός) με αποτέλεσμα να μην μπορούν αυτοί οι αγώνες να αμφισβητήσουν την αστική εξουσία. **Η ιστορική κρίση της ανθρωπότητας έχει αναχθεί επομένως σε κρίση της επαναστατικής ηγεσίας.**

Οι επαναστάτες πρέπει να συμμετέχουν σε αυτούς τους αγώνες με στόχο την αλλαγή του συσχετισμού δύναμης ώστε να λυθεί η κρίση ηγεσίας του προλεταριάτου και να μετατραπούν οι αγώνες σε νίκες ενάντια στο καπιταλιστικό σύστημα.

Το Μεταβατικό πρόγραμμα δεν είναι τυφλοσούρτης ή «ιερό» κείμενο, αλλά πρέπει να εξειδικεύεται ανάλογα με την συγκυρία, την χώρα, την χρονική περίοδο. Για παράδειγμα το αίτημα για αυξήσεις στους μισθούς αποτελούσε στην περίοδο πριν τα μνημόνια μια απλή άμεση διεκδίκηση εξαιρετικά ενσωματώσιμη αλλά την περίοδο των μνημονίων έχει ακόμα και αντικαπιταλιστική δυναμική αν δεν τεθεί από μόνο του ξεκομμένο από το υπόλοιπο πρόγραμμα.

Το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα δεν αποτελείται από αποκομμένα αιτήματα, πολύ περισσότερο όταν αυτά δεν εντάσσονται σε μια στρατηγική κατάληψης της εξουσίας από το προλεταριάτο. Για παράδειγμα το αίτημα των εθνικοποιήσεων/κοινωνικοποιήσεων αν δεν συνδυάζεται με τον εργατικό έλεγχο και τελικά την απαλλοτρίωση των μέσων παραγωγής τότε κάλλιστα μπορεί να παίξει ένα ρόλο διαχείρισης του κεφαλαίου από το καπιταλιστικό κράτος.

Ένα αντικαπιταλιστικό μεταβατικό πρόγραμμα **δεν είναι μια παράθεση αιτημάτων** το ένα μετά το άλλο χωρίς να συνδέονται μεταξύ τους, ούτε ένα μηχανικό άθροισμα αυτών από το οποίο μπορούμε να αφαιρούμε το ένα ή το άλλο. Αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο και μάλιστα όχι

μόνο αιτημάτων/συνθημάτων αλλά και πολιτικής πρακτικής που αποσκοπούν στην οργάνωση και στην διαπαιδαγώγηση του προλεταριάτου με στόχο την κατάληψη της εξουσίας.

Για αυτό οι μορφές αυτοοργάνωσης των μαζών (συνδικάτα, εργοστασιακές επιτροπές, σοβιέτ) και ο τρόπος που δουλεύουν σε αυτές οι επαναστάτες αποτελούν αναπόσπαστα στοιχεία ενός μεταβατικού προγράμματος.

Οι αντικαπιταλιστικές διεκδικήσεις δεν έχουν τίποτα το οπορτουνιστικό. Χωρίς αυτές οι επαναστάτες δεν θα είχαν μια επαναστατική πολιτική και θα ταλαντεύονταν αναγκαστικά αναμεσα στην αδιέξοδη πολιτική της γενικής προπαγάνδας και στην επίσης αδιέξοδη πάλη για στενές άμεσες διεκδικήσεις.

Η πάλη για τις μεταβατικές διεκδικήσεις δεν σημαίνει ότι οι επαναστάτες αδιαφορούν για τα άμεσα προβλήματα των μαζών. Ενώ οι κομμουνιστές δεν προτείνουν κανένα μεταρρυθμιστικό μίνιμουμ πρόγραμμα ωστόσο δεν περιφρονούν τις μεταρρυθμίσεις. Είναι λάθος η ταύτιση του ρεφορμισμού με την πάλη για μεταρρυθμίσεις. Η διαφορά μας με τους ρεφορμιστές δεν είναι ότι αυτοί παλεύουν για μεταρρυθμίσεις και οι επαναστάτες μόνο για αντικαπιταλιστικά αιτήματα. Η διαφορά μας έγκειται στο ότι οι ρεφορμιστές θεωρούν ότι η συσσώρευση μεταρρυθμίσεων θα οδηγήσει στο σοσιαλισμό, πράγμα που περιορίζει την ταξική πάλη στο επίπεδο των αμέσων διεκδικήσεων ευνουχίζοντας την δυναμική του προλεταριάτου. Για τους επαναστάτες δεν υπάρχει καμιά αντίφαση ανάμεσα στην υπεράσπιση ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος και στην υπεράσπιση κάθε άμεσης διεκδίκησης όσο μερικής και αν είναι, χωρίς μάλιστα να προσθέτουν κάθε φορά «κάτι παραπάνω» σε αυτήν για να ξεχωρίσουν. Μόνο η συμμετοχή σε κάθε αγώνα της τάξης όπως τον καταλαβαίνει αυτή θα δώσει την δυνατότητα στους επαναστάτες να ξεφύγουν από το επίπεδο σέχτας και να γίνουν μαζικά επαναστατικά κόμματα.

Ωστόσο, ταυτόχρονα όμως **προωθούν αιτήματα που φαίνονται στους εργαζόμενους αναγκαία αλλά απραγματοποίητα στο πλαίσιο της κανονικής λειτουργίας του καπιταλισμού όπως αυτό συγκεκριμενοποιείται κάθε φορά. Έτσι βοηθάνε στην ανύψωση της συνείδησης των εργαζομένων οι οποίοι αντιλαμβάνονται ότι τα αιτήματά τους δεν μπορούν να ικανοποιηθούν στα καπιταλιστικά πλαίσια.** Τα αιτήματα αυτά δεν πρέπει να προσαρμόζονται στην μέση συνείδηση των εργαζομένων (όπως τα ρεφορμιστικά αιτήματα). Αντίθετα πρέπει να εκφράζουν τα αντικειμενικά καθήκοντα των εργαζομένων και όχι την πολιτική καθυστέρησή τους με την οποία πρέπει να έρχονται σε ρήξη για να την εξαλείψουν. Το πρόγραμμα πρέπει να λαμβάνει την κοινωνία ως είναι και να συγκρούεται μαζί της για να ανεβάσει την συνείδηση, μόνο τότε θα κερδηθούν τα καλλίτερα

στοιχεία της εργατικής τάξης.

Ταυτόχρονα οι επαναστάτες προωθούν δημοκρατικές μορφές αυτοοργάνωσης, πραγματικά εργαστήρια αυτενέργειας και αυτοδιεύθυνσης των μαζών, αμφισβήτησης των καπιταλιστικών σχέσεων και της αστικής εξουσίας αλλά και διαπαιδαγώγησης σε μια άλλη μορφή διαχείρισης της παραγωγής και της οικονομίας. Έτσι το αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα είναι ένα πολιτικό πρόγραμμα που στοχεύει στην κατάκτηση της εξουσίας.

Εργατικός έλεγχος και μορφές αυτοοργάνωσης

Ασφαλώς χρειάζεται μια καθημερινή επιμονή και υπομονετική δουλειά για την ενότητα και την οργάνωση των εργαζομένων και των αγώνων τους. Η δουλειά μέσα στα συνδικάτα (που αποτελούν την πρωταρχική μορφή αυτοοργάνωσης) και η οικοδόμησή τους ώστε να συμπεριλάβουν την πλειοψηφία των εργαζομένων είναι όρος απαραίτητος για την ανάπτυξη των αγώνων. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να καταδικάσουμε αποφασιστικά τον συνδικαλιστικό φετιχισμό που εξίσου χαρακτηρίζει τους τρειντγιουνιονιστές και την συνδικαλιστική γραφειοκρατία στα συνδικάτα, που θέλουν να κυριαρχήσουν πάνω στο κίνημα των μαζών για να το κάνουν ακίνδυνο. Επομένως σε περιόδους αγώνων τίθεται ακόμα και το ζήτημα της άμεσης ρήξης με το συντηρητικό μηχανισμό των συνδικάτων και το ξεπέρασμά του με την δημιουργία ειδικών μορφών οργάνωσης που να αγκαλιάζουν τις μάζες που βρίσκονται σε κίνηση όπως οι απεργιακές επιτροπές, οι εργοστασιακές επιτροπές και τελικά τα Σοβιέτ. **Τα συνδικάτα δεν είναι σκοπός αυτά καθ'αυτά. Είναι απλώς μέσα στο δρόμο που οδηγεί στην προλεταριακή επανάσταση.**

Όμως σε κάθε κανονική περίοδο που ο καπιταλισμός και η αστική τάξη κυριαρχούν, οι αγώνες έχουν αναγκαστικά ένα μερικό χαρακτήρα και δεν αμφισβητούν συνειδητά τις καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγής. Αυτοί οι αγώνες αν και είναι αναντικατάστατο «σχολείο» για τους εργαζόμενους και το πρωταρχικό όπλο τους στην πάλη ενάντια στους καπιταλιστές, δεν αρκούν από μόνοι τους για την ανάπτυξη μιας επαναστατικής διαδικασίας. Το χάσμα αυτό δεν γεφυρώνεται με την προπαγάνδισή του σοσιαλισμού όσο πετυχημένη και αν είναι αυτή. **Η μεγάλη μάζα των εργαζομένων μαθαίνει μέσα από την πράξη, μέσα από τις ίδιες της τις εμπειρίες.** Χρειάζεται λοιπόν οι εργαζόμενοι να αποκτήσουν εμπειρίες αμφισβήτησης του καπιταλισμού και της αστικής εξουσίας που θα τους εκπαιδεύσουν και πρακτικά στην ανάγκη και την δυνατότητα της επανάστασης. **Οι επαναστάτες προωθούν μέσα στις μάζες αιτήματα και πρακτικές που δεν μπορούν να ενσωματωθούν από το σύστημα ή υπονομεύουν την καθεστηκυία τάξη**

πραγμάτων, που δείχνουν με απτό τρόπο την ανικανότητα και τον παραλογισμό του συστήματος, που οξύνουν την κρίση του με την ενεργό συμμετοχή των εργαζομένων και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων, που μαθαίνουν τους εργαζομένους όχι μόνο στην διεκδίκηση και την αμφισβήτηση αλλά και στην διαχείριση της παραγωγής μέσα από δικά τους όργανα, που γεφυρώνουν τον «οικονομισμό» με μια ανώτερη πολιτική συνείδηση και δράση. Χωρίς αυτή την κατεύθυνση πέφτουμε στην πρωτόγονη λογική των ρεφορμιστών και των αναρχικών, στην επίκληση του ηρωισμού, του κινηματισμού και του βολонταρισμού και βέβαια στον υποκαταστατικό και γραφειοκρατικό ρόλο του κόμματος που υποτίθεται θα κάνει την επανάσταση στο όνομα της εργατικής τάξης.

Απέναντι στο κλείσιμο ενός εργοστασίου και στις απολύσεις των εργατών ο μόνος τρόπος για να σωθούν οι θέσεις εργασίας και να μην βουλιάξει ακόμα περισσότερο μια κοινωνία στην ανεργία είναι να προβάσουμε το αίτημα της εθνικοποίησης του εργοστασίου χωρίς αποζημίωση των καπιταλιστών και την συνέχιση της λειτουργίας του, το άνοιγμα των λογιστικών βιβλίων της επιχείρησης και έλεγχο όλων των οικονομικών της, την δήμευση των περιουσιών των αφεντικών σαν αντάλλαγμα για όλες τις επιδοτήσεις που είχαν πάρει από το κράτος, τις παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας, των ατασθαλιών για προσωπικό πλουτισμό σε βάρος των ιδίων των ισολογισμών των επιχειρήσεων κλπ. Αυτά δεν μπορεί να τα εγγυηθεί το συνένοχο αστικό κράτος -ορίζοντας κάποιον διοικητικό γραφειοκράτη ως νέο διαχειριστή- αλλά επιτροπές εκλεγμένες και ανακλητές από τους ίδιους τους εργαζόμενους. Αυτή είναι η λογική του εργατικού ελέγχου. Ο εργατικός έλεγχος δεν έχει καμιά σχέση με την λεγόμενη «συνδιοίκηση» ή «συνδιαχείριση» (πχ με την συμμετοχή συνδικαλιστικών εκπροσώπων στην διοίκηση των επιχειρήσεων) που μετατρέπει τα συνδικάτα σε άλλοθι των πολιτικών των καπιταλιστών και καταλήγει πάντα στην ανάγκη να δεχτούν οι εργαζόμενοι υποχωρήσεις και θυσίες που υπονομεύουν την ενότητα και την αλληλεγγύη τους.

Ο εργατικός έλεγχος βασίζεται:

α) Στο δικαίωμα βέτο των εργαζομένων ενάντια σε κάθε απόφαση που υπονομεύει τα συμφέροντά τους (πχ άρνηση να επιταχυνθούν οι ρυθμοί εργασίας) και

β) Σε μια επίθεση στα ιερά και όσια της ατομικής ιδιοκτησίας των καπιταλιστών, στα άδυτα των οικονομικών τους μυστικών, που πρέπει να έρθουν στο φως ξεσκεπάζοντας συγκεκριμένα την πραγματικότητα της εκμετάλλευσης. Οι εργαζόμενοι οι παραγωγοί του πλούτου έχουν κάθε δικαίωμα να ξέρουν που πάνε τα χρήματα που βγαίνουν με τον ιδρώτα τους και να φανεί έτσι η παράλογη

σπατάλη της ανθρώπινης δουλειάς σαν αποτέλεσμα της καπιταλιστικής αναρχίας και της ωμής επιδίωξης του κέρδους.

Ο εργατικός έλεγχος δεν είναι ένα αίτημα προς τους καπιταλιστές και το κράτος τους, αλλά μια κατάσταση που επιβάλλεται με τον συσχετισμό δύναμης από τους εργαζόμενους.

Για αυτό και η πολιτική του εργατικού ελέγχου πρέπει να συνδυάζεται με μεταβατικές μορφές αγώνα και πρακτικές:

α) μαζικές δυναμικές αποφασιστικές μορφές πάλης όπως κατάληψη εργοστασίων και επιχειρήσεων, μαχητική περιφρούρηση, σύγκρουση με τους μηχανισμούς καταστολής κλπ. Η προσωρινή κατάληψη του εργοστασίου είναι ένα χαστούκι στο είδωλο της καπιταλιστικής ιδιοκτησίας. Κάθε τέτοια απεργία βάζει με πρακτικό τρόπο το ερώτημα ποιος είναι ο αφέντης στο εργοστάσιο.

β) Μορφές αυτοοργάνωσης όπως απεργιακές επιτροπές και φρουρές εκλεγμένες από γενικές συνελεύσεις, επιτροπές αυτοάμυνας και άλλα τα οποία γίνονται «εργατικά πανεπιστήμια», σχολεία αυτενέργειας και αυτοδιεύθυνσης των εργαζομένων. Μόνο οι εργοστασιακές επιτροπές μπορούν να πραγματοποιήσουν έναν αληθινό έλεγχο της παραγωγής παίρνοντας κοντά τους ως συμβούλους- όχι σαν τεχνοκράτες- ειδικούς ειλικρινά αφοσιωμένους στο Λαό. (λογιστές, μηχανικούς, επιστήμονες).

Ειδικά αν τα όργανα αυτά ενοποιηθούν σε τοπικό ή εθνικό επίπεδο και με δεδομένο ότι στις βιομηχανίες που κλείνουν τον εργατικό έλεγχο αντικαθιστά η διεύθυνση των ίδιων των εργατών τότε ο εργατικός έλεγχος γίνεται σχολείο σχεδιασμένης οικονομίας.

Οι μορφές αυτοοργάνωσης αποτελούν αναπόσπαστο και οργανικό μέρος του αντικαπιταλιστικού προγράμματος αν και συχνά παραγνωρίζονται ή και αποσιωπώνται. Οι εργοστασιακές επιτροπές τείνουν να αποτελέσουν όργανα εξουσίας μέσα στο εργοστάσιο, ενώ σε περιόδους οξυμένης ταξικής πάλης θα εμφανιστούν επιτροπές ενάντια στον πόλεμο, την ανεργία, επιτροπές στις γειτονίες, για τον έλεγχο των τιμών και άλλα κέντρα του κινήματος. Ταυτόχρονα όλοι οι καταπιεσμένοι θα αναζητήσουν ενότητα και ηγεσία (άνεργοι, εργάτες γης, μισοκαταστραμμένοι αγρότες, νοικοκυρές, τα προλεταριοποιημένα στρώματα της διανοήσης, μετανάστες κλπ). Πως είναι δυνατόν όλες αυτές οι διεκδικήσεις και οι μορφές αγώνα να πάρουν μια ενιαία έκφραση ακόμα και στα όρια μιας πόλης;

Η ιστορία έχει απαντήσει: **Οι ανώτερες μορφές αυτοοργάνωσης είναι τα Σοβιέτ (εργατικά συμβούλια).** Τα Σοβιέτ ενώνουν τους εκπροσώπους όλων των ομάδων που παλεύουν, δεν περιορίζονται από κανένα από τα πριν καθορισμένο κομματικό πρόγραμμα, ανοίγουν διάπλατα τις πόρτες τους σε όλους τους υπό εκμετάλλευση, συμμετέχουν αντιπρόσωποι από όλα τα στρώματα που τραβήχτηκαν στην δίνη της ταξικής πάλης. Η οργάνωση, πλαταίνοντας μαζί με το κίνημα, ανανεώνεται ολοένα μέσα στους κόλπους του. Όλα τα πολιτικά ρεύματα του προλεταριάτου μπορούν να παλέψουν για την ηγεσία μέσα στα Σοβιέτ πάνω στην βάση της πλατιάς δημοκρατίας. **Το σύνθημα επομένως των Σοβιέτ στεφανώνει το πρόγραμμα των μεταβατικών διεκδικήσεων.** Τα εργατικά συμβούλια είναι το κατάλληλο οργανωτικό πλαίσιο ενοποίησης του προλεταριάτου επειδή ενώνουν ομοσπονδιοποιούν, συγκεντρώνουν όλους τους μισθωτούς/ες οργανωμένους και ανοργάνωτους χωρίς πολιτική ή φιλοσοφική διάκριση. Κανένα συνδικάτο, κανένα ενιαίο μέτωπο κομμάτων δεν έχει ποτέ, δεν θα μπορέσει ποτέ να απαιτήσει να πραγματοποιήσει από μόνο του μια τέτοια ενοποίηση, που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί παρά μόνο με την αυτοοργάνωση του προλεταριάτου. Τα σοβιέτ δημιουργούνται σε προεπαναστατικές καταστάσεις.

Αν η εργοστασιακή επιτροπή δημιουργεί μια δυαδική εξουσία στο εργοστάσιο, τα Σοβιέτ εγκαινιάζουν μια περίοδο δυαδικής εξουσίας μέσα στην χώρα. Η δυαδική εξουσία είναι η αποκορύφωση της μεταβατικής περιόδου.

Η Δυαδική Εξουσία και η εργατική κυβέρνηση

Το μεταβατικό πρόγραμμα έχει σαν στόχο να συγκλίνουν τα αιτήματα, οι αγώνες, οι τακτικές στην εμφάνιση μιας τέτοιας κατάστασης επαναστατικής κρίσης/δυαδικής εξουσίας όπου η πλάστιγγα μπορεί να γύρει στην προλεταριακή νίκη με μια σωστή πολιτική και μια ικανή και αποφασιστική ηγεσία (επαναστατικό κόμμα). Ο συγκεκριμένος ιστορικός σταθμός κατά τον οποίο οι μάζες μαθητεύουν στο σχολείο των ανώτερων και νέων μορφών της Δημοκρατίας και αφομοιώνουν την σημασία και την χρησιμότητα των νέων οργάνων αυτοδιεύθυνσης που τείνουν να δημιουργηθούν ενώ παράλληλα οι θεσμοί της αστικής εξουσίας -προπάντων ο ένοπλος μηχανισμός- γνωρίζουν μια διαδικασία προοδευτικής αποσύνθεσης και βαθμιαίας παράλυσης, που χωρίς αυτές είναι αδύνατη η γενικευμένη επικράτηση των οργάνων εξουσίας των εργαζομένων, έχει πάρει το όνομα του δυϊσμού της εξουσίας. Ο δυϊσμός της εξουσίας είναι η έκφραση της ταξικής πάλης που έχει φτάσει στον παροξυσμό της. Σε μια τέτοια κατάσταση ο πολιτικός χρόνος συμπυκνώνεται στο μέγιστο μετριέται σε μέρες ή ακόμα και ώρες. Επομένως η δυαδική εξουσία δεν μπορεί να διαρκέσει για μεγάλο χρονικό διάστημα (μπορεί βέβαια να υπάρξουν και εξαιρέσεις). Είτε το

προλεταριάτο με το επαναστατικό κόμμα επικεφαλής παίρνει την εξουσία είτε η ευκαιρία χάνεται και επέρχονται οδυνηρές ήττες. Δεν πρόκειται για μια μακροχρόνια διαδικασία που αντιστοιχεί σε κάποιο ιδιαίτερο στάδιο. **Το μεταβατικό πρόγραμμα -επομένως- είναι ένα εργαλείο για την κατάκτηση της εξουσίας και όχι για την θεωρητική θεμελίωση μιας στρατηγικής που βλέπει παντού ενδιάμεσα στάδια. Δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί σε ένα καπιταλιστικό σύστημα που λειτουργεί κανονικά, το χωρίζει στα δυο, δημιουργεί μια κατάσταση δυαδικής εξουσίας που γρήγορα οδηγεί ένα αγώνα για την κατάληψη της εξουσίας.**

Η κυβέρνηση εργατών αγροτών (για να τονιστεί το ιδιαίτερο αριθμητικό βάρος της φτωχής αγροτιάς σε αρκετές χώρες τότε που σήμαινε ότι έπρεπε να ληφθεί ιδιαίτερη πρόνοια για μια εργατοαγροτική συμμαχία κάτω όμως από τον ηγεμονία του προλεταριάτου) ή απλά εργατική κυβέρνηση, για πρώτη φορά έκανε την εμφάνισή της στην ζύμωση των μπολσεβίκων το 1917 και στην ουσία δεν ήταν τίποτα περισσότερο από μια λαϊκή ονομασία της ήδη εγκαθιδρυμένης δικτατορίας του προλεταριάτου. Οι επαναστάτες μαρξιστές (3ο και 4ο συνέδριο της διεθνούς) κάνουν δεκτό το σύνθημα της εργατοαγροτικής κυβέρνησης μόνο με την έννοια που είχε στα 1917 για τους μπολσεβίκους , δηλαδή ως αντιαστικό και αντικαπιταλιστικό σύνθημα και σε καμιά περίπτωση με την «δημοκρατική» έννοια που η γραφειοκρατία του έδωσε έπειτα μεταβάλλοντάς το από γέφυρα προς την σοσιαλιστική επανάσταση σε κύριο εμπόδιο στο δρόμο της.

Στο 4ο συνέδριο της, η Διεθνής λέει:

«Το πιο στοιχειώδες πρόγραμμα μιας εργατικής κυβέρνησης πρέπει να είναι ο εξοπλισμός του προλεταριάτου ο αφοπλισμός των αντεπαναστατικών αστικών οργανώσεων, η εφαρμογή του ελέγχου στην παραγωγή, η επιβολή του κύριου βάρους των φόρων στους πλούσιους και το τσάκισμα της αντίστασης της μπουρζουαζίας. Μια τέτοια κυβέρνηση είναι δυνατή μόνο αν βγει μέσα από την πάλη των ίδιων των μαζών **αν στηριχτεί πάνω σε εργατικά όργανα κατάλληλα για αγώνα και δημιουργημένα από τα πιο πλατιά στρώματα των καταπιεσμένων εργατικών μαζών».**

Επίσης **η εργατική κυβέρνηση δεν είναι ένα σύνθημα για να ασκηθεί πίεση πάνω στους ρεφορμιστές** ώστε αυτοί να σπάσουν με τους αστούς ή να σπρωχτούν προς τα αριστερά, πόσο δε μάλλον προς την κατάκτηση της εξουσίας. Αν και η ιστορία έδειξε ότι

ρεφορμιστικά και μικροαστικά κόμματα κάτω από ιδιαίτερες συνθήκες και συγκυρίες υποχρεώθηκαν να τραβήξουν μακρύτερα από ότι τα ίδια ήθελαν στο δρόμο του σπασίματος με την μπουρζουαζία (Κίνα, Κούβα, Γιουγκοσλαβία, Βιετνάμ), ωστόσο δεν μπορεί αυτές οι περιπτώσεις να αποτελέσουν τον βασικό οδηγό για τον προσανατολισμό των επαναστατών. Περιπτώσεις όπως η Χιλή όπου το σύνθημα «κυβέρνηση σοσιαλιστών κομμουνιστών»- αν και είχε κάποια σημασία με την έννοια της ταξικής συσπείρωσης- ουσιαστικά κατέληξε σε τραγωδία, αποδεικνύει ότι η λεγόμενη «πίεση στους ρεφορμιστές» οδηγεί στην δημιουργία αυταπατών για «αυτομεταρρύθμιση» των ρεφορμιστικών μηχανισμών αν δεχτούν την απαραίτητη ώθηση από το μαζικό κίνημα. **Η «ενότητα της Αριστεράς» πρέπει να επιδιώκεται μέσα από μορφές αυτοργάνωσης και την ταυτόχρονη υπερφαλάγγιση των ρεφορμιστών μέσα από την αλλαγή του συσχετισμού υπέρ των επαναστατών και όχι μέσα από κυβερνητικές συμμαχίες.**

Η εργατική κυβέρνηση δεν είναι ένα κάποιο ενδιάμεσο ξεχωριστό στάδιο ανάμεσα στο αστικό καθεστώς και την δικτατορία του προλεταριάτου. **Εργατική κυβέρνηση σημαίνει ότι το προλεταριάτο μέσα σε μια κατάσταση επαναστατικής κρίσης κάνει αποφασιστικά βήματα σε ένα προτσές ρήξης όπου η αστική εξουσία αποσυντίθεται και καταρρέει (χωρίς ακόμα να έχει ξεψυχήσει οριστικά), ενώ η δικτατορία του προλεταριάτου αναδύεται (χωρίς να έχει επικρατήσει ολοκληρωτικά). Ένα τέτοιο προτσές είναι ενιαίο και αδιαίρετο.** Η ακριβής μορφή της εργατικής κυβέρνησης μπορεί να ποικίλει ανάμεσα στην ενοποίηση διαφόρων μορφών αυτοοργάνωσης, επιτροπών κλπ, στο συνδυασμό τους με τις κοινωνικές και τις πολιτικές οργανώσεις των εργαζομένων, στα όργανα μιας γενικής πολιτικής απεργίας κ.λπ. (χωρίς να μπορεί να αποκλειστεί κατηγορηματικά και η διαμόρφωση μιας κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας αν και αυτό είναι από τα πιο αδύναμα ενδεχόμενα).

Είναι γεγονός ότι το σύνθημα της εργατικής κυβέρνησης έχει προκαλέσει πολλές συζητήσεις λόγω κάποιων αντιφατικών διατυπώσεων της 3ης Διεθνούς (μια εργατική κυβέρνηση που προκύπτει από ένα κοινοβουλευτικό συνδυασμό μπορεί επίσης να δώσει την ευκαιρία να αναζωογονηθεί το επαναστατικό εργατικό κίνημα) και βέβαια λόγω της πολιτικής αβεβαιότητας που έχουν ως προς την έκβασή τους τέτοια εγχειρήματα. Σε μια υπεραριστερή και σχεταριστική λογική κάλλιστα μπορεί να απορρίψει κάνεις συλλήβδην το σύνθημα ως αντιφατικό ή επικίνδυνο για ρεφορμιστικές και κοινοβουλευτικές παρεκκλίσεις.

Ωστόσο, μάλλον είναι αστήρικτο να μην βλέπει κανείς το κεντρικό νόημα και τη λογική του συνθήματος ώστε να το απορρίπτει λόγω των επιμέρους κινδύνων που ενέχει ή και λαθών που πράγματι έγιναν στην εφαρμογή του. **Για όποιον η επαναστατική πολιτική είναι**

υπόθεση μαζικής επέμβασης και πάλης, κανένα σύνθημα και καμιά τακτική δεν είναι απόλυτα ξεκαθαρισμένα από κάθε αντιφατικότητα και κινδύνους παρέκκλισης. Όποιος οχυρώνεται πίσω από την επαναστατική καθαρότητα και φοβάται να κάνει λάθη ποτέ δεν θα μπορέσει να διαμορφώσει μια πραγματική μαζική επαναστατική πολιτική.

Αλλά εξίσου λάθος είναι και οι δεξιές ερμηνείες του συνθήματος, δηλαδή η μετατροπή του σε συνώνυμο μιας πρακτικής όπου η διεκδίκηση της κυβέρνησης γίνεται αυτοσκοπός (κοινοβουλευτικός κρετινισμός) ή που η «συμμαχία» με τους ρεφορμιστές φетиχοποιείται σε μια σχηματική αντίληψη για την απόλυτη ανάγκη μιας «εργατικής κυβέρνησης πάση θυσία και με την συμμετοχή των ρεφορμιστών».

Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό, **οι κλασικοί του μαρξισμού δεν ξεχνούσαν να τοποθετήσουν στο Μεταβατικό πρόγραμμα σαν κατακλείδα την ανάγκη για την ενίσχυση της Διεθνούς, τόσο αριθμητικά, όσο και σαν θεωρητικό εξοπλισμό αλλά και την μορφή της λειτουργίας του επαναστατικού κόμματος. Χωρίς εσωτερική δημοκρατία δεν υπάρχει επαναστατική διαπαιδαγώγηση. Χωρίς πειθαρχία δεν υπάρχει επαναστατική δράση.** Ο εσωτερικός σκελετός του κόμματος βασίζεται στις αρχές του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού. Πλήρια ελευθερία στην συζήτηση, πλήρια ενότητα στην δράση.

Κριτική στις απόψεις της «Αριστεράς» για το αντικαπιταλιστικό μεταβατικό πρόγραμμα

Το ΚΚΕ, αφού καθόρισε την πολιτική του με βάση την θεωρία των σταδίων (αστικοδημοκρατικό στάδιο, αντιμονοπωλιακό στάδιο) που κατέληγε στην κοινοβουλευτική ενίσχυση του κόμματος και τις προοδευτικές κυβερνήσεις συνεργασίας, δεν είχε ανάγκη για επεξεργασία ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος. Οι συνεργασίες με σοσιαλδημοκράτες ή πολιτικούς σχηματισμούς που υποτίθεται εκφράζαν τμήματα της εθνικής προοδευτικής αστικής τάξης και τους μικροαστούς ενάντια στην εξάρτηση και τα μονοπώλια δεν χρειάζονταν τίποτα περισσότερο από ένα «δημοκρατικό» πρόγραμμα. Ο σοσιαλισμός ήταν υπόθεση που θα εξεταζόταν σε επόμενο στάδιο.

Σήμερα που η πολιτική και οικονομική κρίση δεν επιτρέπουν να διατυπωθούν, με ένα φαινομενικά αξιόπιστο τρόπο, προτάσεις για τέτοιες συνεργασίες, τουλάχιστον στα λόγια - γιατί στην πράξη μάλλον εξακολουθεί την ίδια πολιτική αν κρίνουμε από την στάση του στα συνδικάτα και στην ανάπτυξη του κινήματος- επιχειρεί μια φυγή προς τα μπρος για να

καλύψει την θεωρητική και πολιτική του ανεπάρκεια.

Το ΚΚΕ καταγγέλλει σε όλους τους τόνους και την παραμικρή υποψία συζήτησης για το Μεταβατικό πρόγραμμα ως «κυβερνητισμό», «οπορουνισμό», «υποταγή» στον ΣΥΡΙΖΑ κλπ. Στο θεωρητικό επίπεδο αυτό σημαίνει ένα πλήρη **διαχωρισμό της στρατηγικής από την τακτική, την μετάθεση κάθε λύσης σε ένα μέλλον όπου η «εργατική - λαϊκή εξουσία»** θα προκύψει σαν «από μηχανής θεός» χωρίς καμιά προετοιμασία, ριζοσπαστικές εμπειρίες και αυτοοργάνωση των μαζών. Στην ουσία ταυτίζει την «λαϊκή εξουσία» με τον δικό του ερχομό στην κυβέρνηση μέσω εκλογών, με αποτέλεσμα η πολιτική του να είναι τελείως οπορουνιστική χωρίς καμιά θεωρητική συνοχή, όπου η θεωρία προσαρμόζεται κυνικά στους εκάστοτε προσανατολισμούς της ηγεσίας του. Έτσι σε διάφορα μέτωπα πάλης οι θέσεις του είναι αντικρουόμενες, όπως για παράδειγμα στο θέμα της εξόδου από ΕΕ/ευρώ, το οποίο αρνείται να θέσει ξεκάθαρα παρά το γεγονός ότι καταγγέλλει την ΕΕ στις ανακοινώσεις του.

Η εμμονή του ΚΚΕ να θέτει μπροστά από κάθε αίτημα την «εργατική - λαϊκή εξουσία», ως διαρκές «προαπαιτούμενο» αδιαφορώντας για τις συγκεκριμένες πολιτικές συνθήκες, ακυρώνει κάθε μεταβατικό αίτημα αφού η κατάκτησή του δεν είναι θέμα αγώνων τώρα, αλλά ζήτημα που θα εκπληρωθεί όταν το ΚΚΕ έρθει στην κυβέρνηση. Οι αγώνες τώρα πρέπει να στοχεύουν στην εξασφάλιση της κοινοβουλευτικής ενίσχυσης του ΚΚΕ για να εκπληρωθούν τα αιτήματα, τα οποία απλώς τα διατυπώνουμε χωρίς να τα παλεύουμε να εφαρμοστούν με την ανάπτυξη αγώνων που αυξάνουν την αυτοπεποίθηση της εργατικής τάξης και τις οργανωτικές της δυνάμεις. Το ΚΚΕ αναλώνεται σε διακηρύξεις, αλλά δεν έχει καμιά συγκεκριμένη επαναστατική πολιτική και δεν επιδιώκει την ανέλιξη της ταξικής πάλης μέχρι το επίπεδο αμφισβήτησης του αστικού καθεστώτος.

Οι δυνάμεις που κινήθηκαν γύρω από την ΛΑΕ (συμπεριλαμβανομένων αυτών που έφυγαν από την ΑΝΤΑΡΣΥΑ) έχουν ένα θολό λαϊκομετωπικό, «δημοκρατικό», πατριωτικό, αντιμνημονιακό πρόταγμα, όπου οι αναφορές στον επαναστατικό ρόλο της ίδιας της εργατικής τάξης είναι τουλάχιστον αδύναμες. Κάποια σωστά συνθήματα (έξοδος από το ευρώ, εθνικοποιήσεις τράπεζων κλπ) ή αναφορές σε ένα «μεταβατικό πρόγραμμα» χωρίς όμως εργατικό έλεγχο και αυτοοργάνωση των αγώνων, αποδεικνύουν ότι δεν διαθέτουν τίποτε άλλο από μια ρεφορμιστική στρατηγική και πρόγραμμα.

Η εναγώνια αναζήτηση σχεδίων για κάποιο «νέο φορέα» δείχνει την εμμονή στην αντίληψη ότι υποχρεωτικά χρειάζεται ένας μαζικός ρεφορμιστικός «πόλος» όπου οι επαναστάτες θα δουλεύουν για να πιέζουν από τα αριστερά -και αν δεν υπάρχει να τον εφεύρουμε. Αυτή η

πολιτική συνδυάζεται με **φαντασιώσεις περί ενιαίου μετώπου για την ενότητα της εργατικής τάξης** ενώ στην ουσία αυτές οι συνιστώσες της αριστεράς βρίσκονται σε ιδεολογική και πολιτική σύγχυση και διαλύονται **μέσα σε άμορφους χυλούς «νέων» μικροαστικών και ρεφορμιστικών σχηματισμών στο όνομα της ενότητας και της πρωτοτυπίας** των πλατιών -μαζικών κομμάτων αφήνοντας χώρο για την επιβίωση σχηματισμών όπως Σύριζα, Podemos κλπ.

Ειδικά οι ΑΡΑΝ και ΑΡΑΣ αποτελούν ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ψευδεπίγραφης χρησιμοποίησης του όρου «μεταβατικό πρόγραμμα» **στην υπηρεσία μιας ρεφορμιστικής πολιτικής** που επανέρχεται κάτω από τις ταμπέλες «πάλη για την ηγεμονία» και «πόλεμος Θέσεων» τις οποίες χρησιμοποιεί ο Γκράμσι. Η έννοια της «ηγεμονίας» του Γκράμσι αναφέρεται στην προετοιμασία του προλεταριάτου στην περίοδο πριν την εκδήλωση μιας καθαυτό επαναστατικής κρίσης όπου πράγματι πρέπει να εκδηλωθούν διεργασίες με την επέμβαση του εργατικού κινήματος που θα αξιοποιήσουν και θα βαθύνουν την κρίση του συνόλου των αστικών κοινωνικών σχέσεων, όλων των μηχανισμών (ιδεολογικών, πολιτικών, θεσμικών, κ.λπ.) που υποβαστών τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο Γκράμσι μιλάει για μια «βαθμιαία κατάκτηση εξουσιών». Παρόλα αυτά, διάφορες αναλύσεις από αυτές τις τάσεις θεωρούν ακόμα και τα σοβιέτ ως εργαστήρια ηγεμονίας της εργατικής τάξης που θα πολιορκήσουν και θα καταλάβουν θέσεις μέσα στην κοινωνία των πολιτών και τον στενό κρατικό μηχανισμό αλλά θα προχωρήσουν και στην ρήξη. Η «μετάβαση», η «μετωπική πολιτική», το «κοινωνικοπολιτικό μπλόκ», η «ηγεμονία» θα αξιοποιήσουν την ένταση και την ριζοσπαστικοποίηση των ταξικών αγώνων -οι οποίοι έχουν βοηθητικό ρόλο μόνο αφού ο εργατικός έλεγχος δεν αποτελεί κεντρική στρατηγική και συχνά μετατρέπεται σε «δημοκρατικό» έλεγχο- για την παραγωγή μετασχηματισμών στο εσωτερικό του κράτους και του πολιτικού συστήματος. Επομένως η κατάληψη της πραγματικής εξουσίας θα γίνει τμηματικά σαν συμπλήρωμα της ανέλιξης στην κυβερνητική εξουσία. Ακόμα και η δυαδική εξουσία θεωρείται μια μακροχρόνια φάση «οικοδόμησης της ηγεμονίας» και όχι ένα ζήτημα ζωής και θανάτου για τους προλετάρους και την μπουρζουαζία. Έτσι, μέσα από συνθήματα όπως «σύγχρονη δυαδική εξουσία», «αίτημα επαναστατικοποίησης του κράτους», «προσπάθεια σύγκρουσης με πλευρές του αστικού κράτους», διαγράφεται η **εκλογική λογική και η διαχείριση του αστικού κράτους**.

Αυτές οι τοποθετήσεις δημιουργούν πρόβλημα ακόμα και στην χρησιμοποίηση των όρων της επαναστατικής πολιτικής όπως την επεξεργάστηκαν οι κλασικοί του Μαρξισμού, αφού ειδικά η έννοια, το περιεχόμενο και πρακτική του Μεταβατικού προγράμματος έχει διαστρεβλωθεί σε τέτοιο βαθμό που χρειάζεται ακόμα και μια σημειολογική αλλαγή στην χρήση του όρου για να μπορέσουμε να συνεννοηθούμε (πχ αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα αντί για

μεταβατικό).

Πάντως αυτές οι αδυναμίες της αριστεράς και ιδιαίτερα της επαναστατικής αριστεράς είναι ένας από τους λόγους που καταρχήν εξηγεί την εκτροπή της έκφρασης της δυσαρέσκειας/οργής των εργαζομένων και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων προς ακροδεξιά (Λεπέν, Ορμπάν, ισλαμικός φονταμενταλισμός στις εξεγέρσεις της Αραβικής άνοιξης) και αστικά - μισορεφορμιστικά ρεύματα (νέα ροζ παλίρροια στην λατινική Αμερική). Να **γιατί είναι απαραίτητη η οικοδόμηση ενός νέου κομμουνιστικού προγράμματος και κόμματος** για την σωτηρία της ανθρωπότητας. Προφανώς δεν αρκούν η επίκληση ή αναγέννηση των επαναστατικών παραδόσεων. Χρειάζεται η δημιουργία νέων αγωνιστικών και επαναστατικών εμπειριών, μια γέφυρα ανάμεσα στη χθεσινή και την σημερινή εμπειρία, ανάμεσα σε διάφορους τομείς της πάλης και τις διάφορες χώρες.

Για ένα σύγχρονο αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα

Σκοπός αυτής της τοποθέτησης δεν είναι να παραθέσει ένα αναλυτικό πρόγραμμα αιτημάτων (αυτό θα επιχειρηθεί από άλλο κείμενο), αλλά **να θέσει το ιστορικό υπόβαθρο της επιστημονικής θεωρίας του αντικαπιταλιστικού προγράμματος** και να επισημάνει τις κομβικές αλλαγές που σηματοδοτούν το σήμερα ώστε να διευκολυνθεί η κατάρτιση και η επεξεργασία των σύγχρονων αντικαπιταλιστικών αιτημάτων.

1. Καταρχήν ας εξετάσουμε τις αντικειμενικές συνθήκες. Ο Μαρξ έλεγε ότι μια κοινωνία δεν μπορεί να εξαφανιστεί αν δεν εξαντλήσει πρώτα όλες τις δυνατότητές της. Μαρξ και Ενγκελς περίμεναν λοιπόν σε όλη τους τη ζωή την επανάσταση ακριβώς επειδή θεωρούσαν ότι το καπιταλιστικό σύστημα είχε καταντήσει φρένο στην ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Αυτή η τοποθέτηση ήταν σωστή με την έννοια ότι εάν οι εργάτες είχαν κατακτήσει την εξουσία η ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων θα ήταν πιο γοργή και η κοινωνία πιο «πλούσια» και μάλιστα με λιγότερο κόστος σε ανθρώπινες ζωές και σπατάλη εργασίας!! Στο βαθμό όμως που δεν έγινε η επανάσταση το καπιταλιστικό σύστημα παρέμεινε με τις κρίσεις του, πραγματοποιώντας όμως μια ανοδική πορεία με τεράστιο κόστος (1ος παγκόσμιος πόλεμος, αποικιακές σφαγές, εξεγέρσεις και σφαγές προλετάρων κλπ). Ο Λένιν περιγράφοντας τον ιμπεριαλισμό θεώρησε ότι είναι το τελευταίο στάδιο εξέλιξης του καπιταλισμού και ο Τρότσκι στο μεταβατικό πρόγραμμα περιέγραφε την θανάσιμη αγωνία του, έχοντας και οι δυο πολύ περισσότερα εφόδια και εμπειρίες από ότι ο Μαρξ, αφού συμμετείχαν στην οκτωβριανή επανάσταση και έλπιζαν στο επαναστατικό κύμα στην Ευρώπη. Αν και η ήττα της εργατικής τάξης από το φασισμό, ο γραφειοκρατικός έλεγχος των λαϊκών δημοκρατιών που προέκυψαν μετά τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο (με τις

διαφοροποιήσεις σε Γιουγκοσλαβία, Κούβα, κ.α.) και η αστικοδημοκρατική ενσωμάτωση των περισσότερων εθνικοαπελευθερωτικών κινημάτων **πήγε πίσω τις ελπίδες για γοργή εξέλιξη της επαναστατικής διαδικασίας**, όλοι οι μαρξιστές περίμεναν ότι τα αδιέξοδα του καπιταλισμού θα οδηγήσουν σε ένα νέο επαναστατικό κύμα ή στην βαρβαρότητα ενός 3ου παγκοσμίου πολέμου. Ωστόσο, υπήρξε ένα νέο κύμα ανόδου του καπιταλισμού (παρά την συνύπαρξή του με το αντίπαλο λεγόμενο σοσιαλιστικό στρατόπεδο ή μήπως ακριβώς εξαιτίας του γραφειοκρατικού εκφυλισμού του τελευταίου) το οποίο ανέπτυξε τις παραγωγικές δυνάμεις σε μεγάλο βαθμό για να ανακοπεί γύρω στο 1973 (πετρελαϊκή κρίση) και να ακολουθήσει το μακρύ κύμα κάμψης το οποίο βιώνουμε μέχρι σήμερα (παρά τους ενδιάμεσους κύκλους ανάπτυξης που γίνονται όλο και λιγότεροι και μικρότερης διάρκειας). Το κόστος που πληρώθηκε από την ανθρώπινη κοινωνία για το γεγονός ότι ο καπιταλισμός αφέθηκε να συνεχίσει την «ανάπτυξή» του είναι τεράστιο. Ειδικά στην σημερινή περίοδο έχουμε απτά τα αποτελέσματα, αν αναλογιστούμε την παντελή αδυναμία του καπιταλιστικού συστήματος να αντιμετωπίσει την πανδημία, την ενεργειακή κρίση, την κλιματολογική αλλαγή (αποτέλεσμα της «ανάπτυξης» που απειλεί να καταστρέψει τον πλανήτη μέσα στα επόμενα 30 χρόνια!!), τις τεράστιες ανισότητες που το ίδιο προκαλεί, την κρίση χρέους, την πολιτική και πολιτιστική κρίση των αστικών κοινωνιών ενώ φαίνεται να προσπαθεί να βρει λύση στα προβλήματά του με την καταφυγή στο τελευταίο του όπλο που διαθέτει τον πόλεμο!! Αυτά σημαίνουν ότι μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι οι αντικειμενικές συνθήκες υπάρχουν, αλλά αν ο υποκειμενικός παράγοντας δεν κινηθεί τότε ο καπιταλισμός έχει δείξει ότι μπορεί να φορτώσει την κρίση του στους εργαζομένους και να επιχειρήσει μια νέα -ισχνή έστω- αναδιάρθρωση αν και δεν διαθέτει κανέναν εσωτερικό μηχανισμό που οδηγεί στο ξεπέρασμα της κρίσης του και η κίνηση του είναι πάντα άναρχη και τυχοδιωκτική, ειδικά στην νεοφιλελεύθερη έκδοσή του. Ωστόσο, το κόστος θα είναι τεράστιο, αν δεν οδηγηθούμε σε μια καταστροφή ολοκληρωτική, είτε πυρηνικού πολέμου, είτε κλιματικής καταστροφής, είτε χαοτικών ανεξέλεγκτων καταστάσεων όπως στην Ουκρανία, την Λιβύη, την Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν. Χρειάζεται να αναλύσουμε τις προσπάθειες του καπιταλισμού να αναδιαρθρωθεί έστω και αν είναι ατελέσφορες, άναρχες και αδύνατον να ολοκληρωθούν, γιατί επηρεάζουν τις τύχες εκατομμυρίων προλετάρων και άρα την τακτική μας και τα αιτήματά μας.

2. Η βασική έννοια των κλασικών του μαρξισμού, ότι η κρίση της ανθρωπότητας έχει αναχθεί σε κρίση της επαναστατικής προλεταριακής ηγεσίας, πρέπει να αναθεωρηθεί και να διερευνηθεί. Δεν έχουμε σήμερα ένα εργατικό κίνημα με επαναστατικές παραδόσεις και κουλτούρα σε μαζική κλίμακα που οι δυνάμεις του τείνουν στην επανάσταση αλλά προδίδονται από τις ρεφορμιστικές ηγεσίες. Το πρόβλημα δεν συνίσταται πλέον απλά στην αλλαγή του συσχετισμού δύναμης υπέρ των επαναστατών σε ένα εργατικό σώμα που

παραμένει ανέπαφο. **Χρόνια ρεφορμιστικής κυριαρχίας και τελικής χρεοκοπίας, όχι μόνο έχουν υποσκάψει την επαναστατική κουλτούρα και τις επαναστατικές παραδόσεις, αλλά έχουν σκορπίσει σύγχυση γύρω από την δυνατότητα ρήξης με το καπιταλιστικό σύστημα.** Πρέπει να προσθέσουμε επίσης το σταμάτημα της μεταβίβασης των παραδόσεων εξαιτίας της κατάρρευσης της ΕΣΣΔ η οποία είχε συνδεθεί στα μάτια των μαζών με την εναλλακτική προοπτική και βέβαια την επακόλουθη ιδεολογική κυριαρχία του καπιταλισμού χωρίς αντίπαλο δέος παρά το γεγονός ότι οι αδυναμίες του και οι αντιφάσεις του είχαν οξυνθεί όπως αποδείχθηκε από την σημερινή κατάρρευση του αφηγήματος περί «τέλους της ιστορίας». Ωστόσο, η έλλειψη μαζικών επαναστατικών κομμάτων και οράματος δεν βοηθάνε στην αξιοποίηση των κινημάτων, εξεγέρσεων και εκρήξεων που προκαλεί η καπιταλιστική κρίση καθημερινά και οι μάζες πιάνονται από ότι βρίσκουν μπροστά τους για να αμυνθούν ή περιορίζονται σε κινηματικές διεκδικήσεις και μερικούς αγώνες. Παρόλα αυτά οι αλλαγές στην συνείδηση σε περιόδους κρίσεων είναι απρόβλεπτες και πολύ γρήγορες για αυτό και οι επαναστάτες πρέπει να είναι προετοιμασμένοι.

3. Έχουμε μια **ιστορική χρεωκοπία των ΚΚ και της σοσιαλδημοκρατίας και την βαθιά αλλαγή στις σχέσεις των εργατικών και λαϊκών μαζών με τους παραδοσιακούς συνδικαλιστικούς και πολιτικούς σχηματισμούς οργάνωσης και εκπροσώπησής τους.** Ανεξάρτητα αν οι ρεφορμιστικές δυνάμεις διατηρούν έναν φθίνοντα έλεγχο στο οργανωμένο κίνημα που και αυτό βρίσκεται σε κρίση, δεν μπορούμε πλέον να μιλάμε για ρεφορμισμούς με την κλασική έννοια του όρου που σήμαινε βαθιές οργανικές σχέσεις με τις μάζες και ένα συγκεκριμένο τρόπο συγκρότησής τους (κοινωνικά, πολιτικά, ιδεολογικά, ηθικά/πολιτιστικά). Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις με την έννοια ότι οι μάζες πλέον δεν συγκροτούνται έστω και πρωταρχικά στα συνδικάτα ή στα ρεφορμιστικά κόμματα -αυτό το βάρος πέφτει πλέον στους ώμους των επαναστατών όπως και η συγκρότηση νέων συνδικάτων όπως ντελιβεράδες κλπ- και βέβαια η συνδικαλιστική γραφειοκρατία φεύγει από τον έλεγχο των κομμάτων και αστικοποιείται επιφέροντας αλλαγές και στο ρόλο των συνδικάτων άρα και στο πως πρέπει να αντιμετωπίζονται αυτά από τους επαναστάτες (βλέπε εκφυλισμό της ΓΣΕΕ). Έχει όμως και θετικές επιπτώσεις με την έννοια ότι η κρίση των κομμάτων και της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας απελευθερώνει τις μάζες από την ιδεολογική και οργανωτική επιρροή τους ή χαλαρώνει τους δεσμούς τους με αποτέλεσμα να δίνονται δυνατότητες για την απευθείας συγκρότηση νέων επαναστατικών δυνάμεων. Αυτό ισχύει και για την κατάρρευση της ΕΣΣΔ η οποία αν και συνολικά έχει δυσμενείς επιπτώσεις, ωστόσο μελλοντικά αποδεσμεύει τις μάζες από τα δεσμά των ρεφορμιστικών ιδεολογικών πολιτικών και πρακτικών επιρροών. Αυτά έχουν και επιπτώσεις στην Τακτική και έχουν πολύ μεγάλη σημασία για τους επαναστάτες. Για παράδειγμα οι συμμαχίες των επαναστατών είναι πιο ξεκάθαρες, αφού δεν υπάρχουν πλέον τα ρεφορμιστικά κόμματα απέναντι στα οποία

έπρεπε να έχεις ειδικές τακτικές (ενιαίο μέτωπο, κυβερνήσεις ΚΚ-ΣΚ με την συμμετοχή ή όχι των επαναστατών κ.λπ.) για να παρέμβεις και να επηρεάσεις τις μάζες τους στην κατεύθυνση της αλλαγής του συσχετισμού υπερ των επαναστατών. Σήμερα στην ουσία ακόμα και τα ρεφορμιστικά κόμματα και οργανώσεις που υπάρχουν δεν ελέγχουν μάζες ή οι δεσμοί τους είναι πολύ χαλαροί, με αποτέλεσμα ακόμα και μια συνεργασία με αυτές τις οργανώσεις να αφορά περισσότερο συνδιαλλαγή με τον μηχανισμό τους και όχι με τις μάζες που επηρεάζουν. Άρα χάνεται κάθε έννοια ενιαιομετωπικής τακτικής με τα εναπομύναντα ΣΚ-ΚΚ (η ενότητα των μηχανισμών δεν είναι ενιαίο μέτωπο). Ακόμα και εκλογικά η αναγκαιότητα μιας αντικαπιταλιστικής δύναμης ανεξάρτητης είναι όλο και περισσότερο φανερή αφού τα διάφορα μετωπικά σχήματα χάνουν την σημασία τους στο βαθμό που δεν υπάρχουν μαζικά ρεφορμιστικά κόμματα που να αλλοιώνουν την εικόνα. Η τελευταία οδυνηρή εμπειρία με τον ΣΥΡΙΖΑ και την ΛΑΕ ολοκλήρωσε την αποτυχία τέτοιων λογικών. Ακόμα και το αίτημα για μια εργατική κυβέρνηση γίνεται πιο ξεκάθαρο ότι δεν πρέπει να διαφέρει από την δικτατορία του προλεταριάτου, αφού δεν υπάρχουν πολιτικοί ή συνδικαλιστικοί μηχανισμοί που θα επέτρεπαν μια μορφή διακυβέρνησης διαφορετική από την εξουσία των μορφών αυτοοργάνωσης (επιτροπές, Σοβιέτ κ). Αυτά δεν σημαίνουν ότι δεν θα υπάρχουν ρεφορμιστικές λογικές με τις οποίες θα πρέπει να έρχονται σε ρήξη οι επαναστάτες, το αντίθετο μάλιστα, μπορεί να είναι και αρκετές, αλλά δεν θα έχουν την μορφή των οργανωμένων δυνάμεων που συνιστούσαν τα ΚΚ και ΣΚ. Θα αποτελούν ένα ρεφορμισμό των μαζών τον οποίο θα πρέπει να υπερνικήσουν οι επαναστάτες-χρησιμοποιώντας ενιαιομετωπικές τακτικές -για να προχωρήσουν στην ανασύνθεση και ανασυγκρότηση του εργατικού κινήματος.

4. Η εξέλιξη των παραγωγικών δυνάμεων έχει οδηγήσει σε μεγάλο βαθμό στην εξάπλωση της ανεπτυγμένης μορφής καπιταλιστικών οικονομιών στο μεγαλύτερο μέρος του πλανήτη και στην διεθνοποίηση της παραγωγής παρά τα προβλήματά που αντιμετωπίζει η λεγόμενη καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση λόγω του ενδοϊμπεριαλιστικού ανταγωνισμού. Έχει επίσης ενοποιήσει σε μεγάλο βαθμό την παγκόσμια παραγωγή και την αλληλεξάρτηση ανάμεσα στις διάφορες χώρες, όχι μόνο μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων, αλλά και μέσω των εφοδιαστικών αλυσίδων παρά την σημερινή κρίση και την προσπάθεια να χωριστεί ο πλανήτης σε στρατόπεδα που βρίσκεται σε εξέλιξη αλλά είναι αμφίβολο αν θα μπορέσει να εφαρμοστεί. Αυτά έχουν τεράστιες επιπτώσεις στην συγκρότηση της συνείδησης της εργατικής τάξης αλλά και του προγράμματος σε σχέση με την εποχή των κλασικών του Μαρξισμού. Καταρχήν, εκατομμύρια μαζών έχουν προλεταριοποιηθεί σε χώρες όπως η Κίνα, Ινδονησία, Νιγηρία, Ινδία κλπ, αυξάνοντας το βάρος της εργατικής τάξης σε παγκόσμιο επίπεδο (στις ανεπτυγμένες χώρες η αναλογία των εργαζομένων στο ενεργό δυναμικό ξεπερνά πλέον το 90%), αλλά δημιουργώντας και μια ανάπτυξη στον λεγόμενο τρίτο κόσμο

που όχι μόνο αλλάζει τον παγκόσμιο καπιταλιστικό καταμερισμό της εργασίας αλλά και αμφισβητεί την ιμπεριαλιστική ιεραρχία και δομή. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει εξάρτηση και άνιση ανταλλαγή, αλλά σίγουρα οι δομές στις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες πλησιάζουν όλο και περισσότερο αυτές των δυτικών χωρών. Επομένως, σε επίπεδο τακτικής και προγράμματος πολλά ζητήματα που είχαν να κάνουν με την αποαποικιοποίηση, τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα, την συμμαχία με τους αγρότες και άλλα μικροαστικά στρώματα, την αυτοδύναμη ανάπτυξη σαν απάντηση στα ξένα μονοπώλια κ.α., τα οποία κάλυπταν την βασική αντίφαση του καπιταλισμού πίσω από δευτερεύουσες αντιφάσεις, έχουν εκ των πραγμάτων εκλείψει και φέρνουν το πρόγραμμα πιο κοντά στον τελικό σκοπό του σοσιαλισμού-κομμουνισμού. Παράλληλα, εμφανίζονται όμως νέα, που έχουν να κάνουν με ερωτήματα όπως γιατί οι αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να ακολουθήσουν το ίδιο παραγωγικό μοντέλο που ακολούθησε ο Δυτικός ιμπεριαλισμός και ανάμεσα σε άλλα κατέληξε στην κλιματική κρίση; Πως μπορεί να αναπτυχθεί η ταξική πάλη στην Κίνα και άλλες χώρες που καθορίζουν την σημερινή παγκόσμια οικονομία στις οποίες όμως η κλασσική μορφή επέμβασης των επαναστατών δεν είναι εύκολο να εφαρμοστεί τόσο λόγω της μορφής των καθεστώτων, όσο και πιθανά διαφορετικής συγκρότησης των λαών στην ανατολή σε σχέση με την Δύση;

5. Η εξέλιξη της τεχνολογίας, η επέκταση της εκπαίδευσης αλλά και της αποκτημένης εμπειρίας, η ψηφιακή εξάπλωση έχουν επίσης επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο σώμα της εργατικής τάξης, θετικές και αρνητικές. Η αυτοματοποίηση για παράδειγμα που αποτελεί μια από τις μεγάλες αντιφάσεις του καπιταλισμού (αυξάνει την κερδοφορία γιατί μειώνει το εργατικό κόστος αλλά δεν μπορεί να εξαπλωθεί παντού γιατί τότε -χωρίς μισθωτούς να παράγουν υπεραξία- ποιος θα αγόραζε τα προϊόντα που θα παρήγαγαν τα πανάκριβα μηχανήματα;; Μόνο σε συνθήκες σοσιαλισμού μπορεί να γίνει πλήρεια εκμετάλλευση της αυτοματοποίησης δεδομένου ότι εκλείπει το καπιταλιστικό κέρδος και άρα η ανάγκη να πωληθεί το προϊόν) κάνει εξαιρετικά ξεκάθαρο σε ένα πρόγραμμα, αυτό που προπαγάνδιζαν οι κλασικοί του μαρξισμού, ότι η ανθρωπότητα θα μπορούσε να εξασφαλίσει όλα τα αναγκαία για να ζήσει αξιοπρεπώς με μόνο λίγες ώρες εργασίας την ημέρα! Με δεδομένο μάλιστα ότι πλέον ο ανθρώπινος πλούτος σε μια κοινωνία πρέπει να μετριέται με τον ελεύθερο χρόνο που διαθέτουν τα μέλη τους για γνώση, ψυχαγωγία, πολιτισμό, ξεκούραση, τέχνες, είναι φανερό η ανωτερότητα ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος. Από την άλλη όμως η αυτοματοποίηση βγάζει εκτός εργοστασίου τους εργαζόμενους μειώνοντας το βιομηχανικό προλεταριάτο το οποίο από τους κλασικούς του Μαρξισμού θεωρείται η ατμομηχανή της ταξικής πάλης αλλά και της οικοδόμησης της νέας κοινωνίας λόγω της θέσης τους στην παραγωγή. Βέβαια, στις δυτικές χώρες η έξοδος των προλεταρίων από το εργοστάσιο συνοδεύτηκε από μια αύξηση των εργαζομένων στις υπηρεσίες (ντελιβεράδες,

τουρισμός, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ψηφιακές εταιρίες πωλήσεων, amazon, ali baba, κ.λπ.), όπου οι συνθήκες εργασίας είναι εξαιρετικά κακές και έχουν ήδη οδηγήσει σε σημαντικούς αγώνες αποτελώντας μάλιστα και την πρωτοπορία λόγω της συμμετοχής μαζικά της νεολαίας σε αυτές, η οποία πάντα αποτελεί το πιο δραστήριο κομμάτι της εργατικής τάξης. Μπορούν όμως οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες να παίξουν τον ίδιο ρόλο με τον βιομηχανικό εργάτη από άποψη θέσης στην παραγωγή και διαμόρφωσης συνείδησης; Η επέκταση της μόρφωσης της εργατικής τάξης και των εμπειριών της είναι ασύγκριτα μεγαλύτερη σε σχέση με παλαιότερα. Αυτό δίνει τεράστιες δυνατότητες να εφαρμοστεί ο εργατικός έλεγχος στην παραγωγή και στις υπόλοιπες σφαίρες του καπιταλιστικού οικοδομήματος. Αρκεί να σκεφτούμε ότι οι εργαζόμενοι στις τράπεζες θα μπορούσαν να μπλοκάρουν και να ελέγξουν όλο το χρηματοπιστωτικό σύστημα ενώ στα εργοστάσια οι εργάτες δεν θα χρειάζονταν να βρουν ειδικούς «αφοσιωμένους στο λαό» αφού η προλεταριοποίηση της διανοητικής εργασίας έχει επεκταθεί τόσο πολύ που υπάρχουν βιομηχανίες που το προσωπικό τους αποτελείται κατά πλειοψηφία από ειδικευμένους. Για τον ίδιο λόγο ο έλεγχος των εργοστασίων θα μπορούσε να περάσει στα χέρια των προλετάρων πολύ εύκολα αφού δεν θα υπάρχουν τα τεχνικά μυστικά και η ανάγκη προσφυγής σε μια κάστα ειδικευμένων, πράγμα που ταλαιπώρησε την οικοδόμηση του σοσιαλισμού στην ΕΣΣΔ και συνέβαλε στην συγκρότηση της γραφειοκρατίας. Οι ψηφιακές δυνατότητες έχουν επίσης επίδραση στην δομή της εργασίας και της συνείδησης (δες και παρακάτω). Η τηλεργασία κατακερματίζει την εργατική τάξη, την αποξενώνει από τον χώρο εργασίας και τους συναδέλφους, εμποδίζει την κοινωνικοποίηση και τις ζωντανές λειτουργίες του κινήματος. Πολύ περισσότερο τα ψηφιακά συνδικάτα (υποτιθέμενες συνελεύσεις, ψηφοφορίες κλπ) τείνουν να βάλουν ταφόπλακα στην εναπομείνασα ζωντάνια των παραδοσιακών συνδικάτων. Από την άλλη όμως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν παίξει τεράστιο ρόλο στην ανάπτυξη κινημάτων (αραβική άνοιξη, λατινική Αμερική κλπ), στην ενημέρωση σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και στις συζητήσεις και ανταλλαγή ιδεών ανάμεσα σε εργαζόμενους, οργανώσεις και κινήματα που βρίσκονται από την μια μέχρι την άλλη άκρη του πλανήτη. Πώς λοιπόν μπορούν να αξιοποιηθούν αυτές οι δυνατότητες;

6. Η οικολογία, η λεγόμενη πράσινη και ανακυκλώσιμη οικονομία, τα κινήματα γύρω από την γυναικεία καταπίεση και εκμετάλευση, το έμφυλο, την σεξουαλική κατεύθυνση, ενάντια στο ρατσισμό και γενικά τα δικαιώματα, γνωρίζουν μεγάλη έξαρση από την λατινική Αμερική μέχρι την Ασία (στην ευρώπη είναι αρκετά παλιά, αλλά παίρνουν άλλες μορφές με τοο, κ.α.) και δείχνουν ότι η συνείδηση στρέφεται γύρω από τέτοια θέματα με έντονο τρόπο. Η μαρξιστική σκέψη πάντα ενέτασσε αυτά τα επιμέρους θέματα στο γενικό αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα προσπαθώντας να τα ενοποιήσει με την προσπάθεια να ανατραπεί η βασική αντίφαση ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία με την κατάληψη της εξουσίας από το

προλεταριάτο, το οποίο στην συνέχεια θα έλυνε και τέτοιου είδους προβλήματά. Αυτή η λογική αν και σωστή γενικά, πολλές φορές εκφυλιζόταν από την γραφειοκρατία και κατέληγε να θεωρεί τα κινήματα αυτά απλά βοηθητικά στο κίνημα και τελικά ενσωματόσιμα στο σύστημα, όταν δεν τα αγνοούσε τελείως ή ακόμα ακόμα όταν δεν τα ενστερνίζονταν στην πράξη αλλά μόνο στα λόγια ακόμα και στο εσωτερικό των οργανώσεων. Πράγματι, πολλά από τα αιτήματά του οικολογικού ή του γυναικείου κινήματος βλέπουμε τώρα να αξιοποιούνται από τον καπιταλισμό στην λεγόμενη πράσινη ανάπτυξη (στην οποία επενδύει όλο και περισσότερο ο καπιταλισμός προκειμένου να επεκταθεί, να επενδύσει τα κεφάλαια που πλεονάζουν και να πετύχει μια νέα φάση ανάπτυξης χωρίς να μειώνεται η καταστροφή του περιβάλλοντος- αιολικά πάρκα, μπαταρίες, κλπ) και την απελευθέρωση των γυναικών με την μορφή συμμετοχής με ποσοστά στους θεσμούς ή της εναντίωσης στους Ταλιμπάν, την ίδια στιγμή όμως που καταργούν το δικαίωμα στην άμβλωση στο υποτιθέμενο προπύργιο της αστικής δημοκρατίας στις ΗΠΑ. Ίσως οι μαρξιστές- δικαιολογημένα πιθανά λόγω του ότι υπήρχαν πιο επείγοντα θέματα να λυθούν όπως η κατάληψη της εξουσίας, οι συμμαχίες κλπ - δεν έκαναν μεγάλη προσπάθεια να αναλύσουν περισσότερο τα θέματα αυτά (οι μπολσεβίκοι πήραν κάποια μέτρα τα οποία ανεστάλησαν από την γραφειοκρατία, ενώ ο Μάης του 68 συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάλυσή τους, αλλά η τάση ανακόπηκε αργότερα με την πτώση του κινήματος) αλλά τώρα όμως είναι ανάγκη να μελετηθούν (υπάρχει ήδη άφθονη δουλειά αλλά πρέπει να αξιολογηθεί και να κωδικοποιηθεί) και να ενταχθούν στο αντικαπιταλιστικό πρόγραμμα γιατί δεν πρέπει να αφήνονται στο επίπεδο του ξερού δικαιωματοσμού και του οπορτουνιστικού κινήματος. Εδώ πρέπει να γίνουν κάποιες επίσης παρατηρήσεις. Το κλασικό μοντέλο ανάπτυξης που πρότεινε η μαρξιστική φιλολογία στην ΕΣΣΔ και ακολουθήσαν όλα τα ΚΚ ήταν η Βαριά βιομηχανία, η εκτατική και εντατική καλλιέργεια, η κολεκτιβοποίηση (και μάλιστα βίαιη ολόκληρων εκτάσεων και πληθυσμών), ο σχεδιασμός αυστηρά ελεγχόμενος από το κέντρο, το εκτατικό μοντέλο ανάπτυξης με την χρήση της τεχνολογίας και την συγκέντρωση στις πόλεις τέρατα. Η τεχνολογία όμως δεν είναι ουδέτερη και πάνω σε αυτό λίγες εργασίες έχουν γίνει αφού το τεχνολογικό μοντέλο στην ΕΣΣΔ λίγο διέφερε από αυτό στην Δύση. Χρειάζεται να δούμε τις δυνατότητες ανάπτυξης μια άλλης τεχνολογίας που να σέβεται τον άνθρωπο και την φύση και πιθανά ενός άλλου οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης όπου δεν θα εστιάζει στην συγκέντρωση των ανθρώπων στις πόλεις, στην μαζική κατανάλωση, στο αυτοκίνητο αλλά στα μέσα μαζικής μεταφοράς ,στην γεωργία χωρίς λιπάσματα και φυτοφάρμακα, δεν θα επιδιώκει τον γραφειοκρατικό κεντρικό έλεγχο, αλλά τον αποκεντρωμένο δημοκρατικό σχεδιασμό των κοινοτήτων (πχ τοπικά σοβιέτ) συντονισμένο σε εθνικό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ίδιο χρειάζεται να ασχοληθούν οι μαρξιστές σε σχέση με το μοντέλο εργασίας το οποίο επίσης δεν διέφερε στην ΕΣΣΔ από ότι στην Δύση (αλυσίδα παραγωγής, φορντικό και τευλορικό μοντέλο, εντατικοποίηση, σταχανοφισμός όσο και αν αυτά ήταν και αποτέλεσμα της γραφειοκρατικής

αλλοίωσης). Χρειάζεται να εστιάσουμε στα ζητήματα χειραφέτησης της εργασίας, εξάλειψης της ιεραρχίας και του καταμερισμού της εργασίας, στην εξαφάνιση κάθε μορφής διαχωρισμού χειρωνακτικής και διανοητικής εργασίας. Στην ίδια λογική χρειάζεται τα ζητήματα του έμφυλου, του γυναικείου, της φυλετικής βίας, του ρατσισμού και της σεξουαλικής απελευθέρωσης όχι μόνο να γίνουν αιτήματα επεξεργασμένα του αντικαπιταλιστικού προγράμματος αλλά να ενταχθούν στην λογική, την κουλτούρα τον τρόπο ζωής των ίδιων των οργανώσεων του εργατικού κινήματος.

7. Ο πόλεμος και η εναντίωση σε αυτόν -με κεντρικό άξονα το σύνθημα «Στην ίδια σου την χώρα είναι ο εχθρός ή η ήττα της δικής σου ιμπεριαλιστικής κυβέρνησης είναι το μικρότερο κακό»- είναι μια ειδική περίπτωση που πρέπει να αναλυθεί επίσης περισσότερο και να ενταχθεί στο πρόγραμμα. Η σημερινή σύγκρουση δεν είναι μια περιφερειακή διένεξη για την κατάκτηση μιας περιοχής αλλά αφορά την αμφισβήτηση την ηγέτιδας δύναμης του παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού συστήματος και της ιεραρχίας του που είναι αυστηρά δομημένη και δεν ανέχεται πολυπολικότητες. Επομένως αυτό που ξεκίνησε στην Ουκρανία θα έχει επιπτώσεις στην παγκόσμια γεωστρατηγική και πολιτική σκακιέρα αναδιατάσσοντας συμμαχίες και ξαναμοιράζοντας αγορές, οδούς εμπορίου και δυνατότητες χρήσης της τεχνολογίας. Στην ιστορία τέτοιες αλλαγές έχουν γίνει μόνο με ιμπεριαλιστικούς πολέμους με μόνη διαφορά -αλλά ίσως καθοριστική- ότι τότε δεν υπήρχαν πυρηνικά. Και στους δυο πολέμους το καπιταλιστικό σύστημα γνώρισε σημαντικές απώλειες αν και έσωσε το τομάρι του τελικά. Η οκτωβριανή επανάσταση στον 1ο ΠΠ και η επέκταση της επιρροής της ΕΣΣΔ, η Κίνα και η κατάρρευση της αποικιοκρατίας στον 2ο ΠΠ. Ο πόλεμος κάνει φανερό στα μάτια πλατιών μαζών την ανικανότητα και την αναρχία του καπιταλισμού αλλά δυστυχώς αφού πρώτα υποστούν τις συνέπειές του. Πως μπορούμε σήμερα να αναδείξουμε την καπιταλιστική βαρβαρότητα χωρίς όμως να χρειαστεί πρώτα να θυσιαστούν εκατομμύρια προλετάριοι και πιθανά λόγω πυρηνικών ολόκληρος ο πλανήτης;

8. Ο καπιταλισμός πέρα από την ιδεολογική ήττα λόγω της κατάρρευσης της ΕΣΣΔ, έχει επιβάλει στο προλεταριάτο και μια άλλη ίσως βαθύτερη μεταστροφή στην συνείδηση μέσω των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και πιθανά την χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών (IoT, AI, 5G κλπ) και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Η προώθηση της λογικής δεν υπάρχουν κοινωνίες υπάρχουν μόνο άτομα που σημαίνει ότι έχεις την ατομική ευθύνη για την κατάσταση στην εργασία σου, την υγεία σου, την κοινωνική σου θέση, την «ευτυχία» σου. Με κάθε τι συλλογικό να απαξιώνεται και στην θέση του να μπαίνει η ατομικοποίηση. Με την εναπόθεση της οικονομίας στα χέρια των αγορών και την απορρύθμιση κάθε δυνατότητας κρατικής ή συλλογικής παρέμβασης (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι το κράτος δεν αξιοποιείται για την επιβολή της καταστολής και της με κάθε τρόπο ενίσχυσης του

κεφαλαίου). Με την συστηματική αυτή αποσύνθεση, την αναρχία των αγορών, την αύξηση του χάους και της κοινωνικής εντροπίας να παρουσιάζεται ως ιστορική πρόοδος προς την ατομική ελευθερία και την ελεύθερη κοινωνία. Με μια κοινωνία υποθεσμισμένη ή αποθεσμισμένη που οι προσδοκίες μπορούν να σταθεροποιηθούν μόνο για λίγο διάστημα μέσα από τον επιτόπιο αυτοσχεδιασμό των συλλογικά ανίσχυρων εξατομικευμένων ατόμων. Με το τετράπτυχο: «Τα βγάζω πέρα για την πάρτη μου, ελπίζω, παίρνω ουσίες, ψωνίζω» να αποτελούν τα νέα ιδανικά που συμπληρώνουν το «αμερικάνικο όνειρο». Με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την «τεχνητή νοημοσύνη» και το παράλληλο ψηφιακό συμπάν να αποτελούν μια ατομική διέξοδο σε ένα φαντασιακό παράλληλο με την πραγματικότητα κόσμο. Με το ίδιο το αστικό κράτος μέσα σε όλα αυτά να χάνει κάθε δυνατότητα αυτορρύθμισης και πολιτικής παρέμβασης και να του απομένει μόνο η καταστολή, ο ψηφιακός έλεγχος και ο πόλεμος. Δεν μπορούμε να πούμε ότι η εργατική συνείδηση δεν έχει δεχτεί ισχυρό πλήγμα και να θεωρήσουμε ότι καθορίζεται με τον ίδιο τρόπο όπως στην εποχή του Λένιν. Χρειάζεται επομένως να μελετήσουμε ποιες είναι οι επιπτώσεις των νεοφιλελεύθερων πολιτικών και των ψηφιακών μέσων και πως μπορούμε να τις ανατρέψουμε. Ασφαλώς η πιο βασική παράμετρος είναι η έλλειψη αξιόπιστης ιδεολογικά και πρακτικά εναλλακτικής λύσης. Επομένως πρέπει να ξαναεπεξεργαστούμε το περιεχόμενο του σοσιαλισμού το οποίο πρέπει να είναι ξεκάθαρο δεδομένου ότι σήμερα μετά τις τραυματικές εμπειρίες της σοσιαλδημοκρατίας και της γραφειοκρατίας δεν είναι ούτε αυτονόητο, ούτε αναγνωρίσιμο ιδιαίτερα από την νεολαία. Να τονίσουμε όμως ότι «όπως συμβαίνει πάντα σε περιόδους αντίδρασης και κατάπτωσης κομπογιαννίτες και τσαρλατάνοι ξεφυτρώνουν από παντού με την διάθεση να αναθεωρήσουν όλη την πορεία της επαναστατικής σκέψης... Η εποχή των πολέμων και των επαναστάσεων θα τους σαρώσει... Αντί να μαθαίνουν από το παρελθόν το παραπετάνε»!!!

9. Τελευταίο, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό. Η διεθνοποίηση του κεφαλαίου και κατά επέκταση των παραγωγικών δυνάμεων έχει προχωρήσει σε τέτοιο βαθμό (αλυσίδες όπου η παραγωγή εξαρτάται από σειρά χωρών) που δεν χρειάζεται πλέον να επιχειρηματολογήσει κανείς για το γεγονός ότι δεν είναι δυνατή η οικοδόμηση του σοσιαλισμού σε μια μόνη χώρα (αυτό δεν σημαίνει ότι θα περιμένουμε τον συγχρονισμό της επανάστασης ταυτόχρονα σε όλο τον πλανήτη ή ότι δεν μπορεί να γίνει μια πρωταρχική σοσιαλιστική συσσώρευση αν κάπου σπάσει η αλυσίδα). Μάλιστα ούτε αγώνες δεν είναι ικανοί να διεξαχθούν και να έχουν βαρύτητα αν δεν ενισχυθούν ή επεκταθούν σε μεγαλύτερο κομμάτι του πλανήτη. Αυτό όχι μόνο με την έννοια των πολυεθνικών (μια απεργία σε μια χώρα παρακάμπτεται με την ενίσχυση της παραγωγής σε ένα εργοστάσιο της πολυεθνικής σε άλλη χώρα) αλλά και με την έννοια των εφοδιαστικών αλυσίδων (υπάρχει η δυνατότητα εναλλακτικών λύσεων που μπορούν να παρακάμψουν ένα σημείο απεργίας σε σύντομο χρονικό διάστημα). Επομένως ο

διεθνισμός πολύ περισσότερο σήμερα δεν έχει μόνο την μορφή αλληλεγγύης σε μια εξέγερση ή απεργία αλλά αποτελεί οργανικό κομμάτι ανάπτυξης κάθε αγώνα που θέλει να έχει μια επιτυχία. Στα παραπάνω πρέπει να προστεθούν και μερικά ακόμα στοιχεία. Είπαμε ήδη ότι εκατομμύρια μαζών προλεταριοποιούνται στην Κίνα, την Ινδία, κ.λπ και μάλιστα εντασσόμενες στον σκληρό πυρήνα της εργατικής τάξης, το εργοστάσιο. Όμως σε αυτές τις χώρες οι εμπειρίες και οι επαναστατικές παραδόσεις εκλείπουν ή έχουν εξασθενήσει. Αντίθετα στην Ευρώπη που η παράδοση εξακολουθεί να έχει μια βαρύτητα ή στην λατινική Αμερική που η κίνηση των μαζών εμπνέει εργαζόμενους και νεολαία, η βιομηχανική εργατική τάξη μάλλον είναι «γερασμένη». Πως μπορεί να μεταφερθεί η παράδοση και οι σύγχρονες κινηματικές εμπειρίες στα «εργοστάσια του πλανήτη», στην Κίνα και την Ινδία όπου σε μια απεργία συμμετέχουν 100 εκατομμύρια εργάτες σε μια μέρα; Είναι προφανές ότι χρειάζεται ένα διεθνές δίκτυο συνεννόησης. Επομένως η οικοδόμηση ενός νέου κομμουνιστικού προγράμματος και κόμματος πρέπει να πηγαίνει μαζί με την οικοδόμηση μιας Διεθνούς, σαν το παγκόσμιο κόμμα της εργατικής τάξης.

Σαν Επίλογος

Η εφαρμογή ενός αντικαπιταλιστικού προγράμματος θα είναι το αποτέλεσμα αλλά και ο πυροδότης -δεμένα με ένα διαλεκτικό τρόπο- **μιας μεγάλης ταξικής σύγκρουσης** όπου οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ρίξουν όλο το βάρος της ενότητας και δράσης τους, της μαχητικότητάς τους και της αποφασιστικότητάς του για την νίκη. Η ανάπτυξη της αυτοοργάνωσης και της αυτενέργειας των μαζών θα παίξει καθοριστικό ρόλο απελευθερώνοντας **αστείρευτες δυνάμεις των εργαζομένων βασισμένων στον κεντρικό ρόλο τους στην οικονομία και την παραγωγή**. Τα πιο σύνθετα προβλήματα οργάνωσης της παραγωγής και της οικονομίας θα λυθούν αν ξεφύγουν από την λογική του κέρδους, του ανταγωνισμού, της ατομικής ιδιοκτησίας, της αρμοδιότητας των αστών πολιτικών, «ειδικών» αξιωματούχων γραφειοκρατών να αποφασίζουν και να διευθύνουν τις τύχες των εργαζομένων. Δεν αποτελεί μια κυβερνητική αλλαγή ή μια εμβάθυνση της δημοκρατίας ή μια πιο δίκαιη διακυβέρνηση και κατανομή του πλούτου. Είναι **θέμα επιβολής μιας άλλης δομής εξουσίας**, στηριγμένης στις εργαζόμενες μάζες και σε μια άλλη συγκρότηση και λειτουργία της οικονομίας και της κοινωνίας που προϋποθέτει την καταστροφή του αστικού κράτους, δηλαδή ένα εναλλακτικό σχέδιο.

Μια τέτοια εναλλακτική λύση θα στηριχτεί:

α) Στην άνοδο της αυτοπεποίθησης, της κινητοποίησης, της ενεργού συμμετοχής των εργαζομένων, των λαϊκών μαζών και της νεολαίας.

β) Στα όργανα βάσης, συνελεύσεις, επιτροπές και συμβούλια, με εκλεγμένους και άμεσα ανακλητούς αντιπροσώπους στο τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

γ) Στην οργάνωση λαϊκών και εργατικών πολιτοφυλακών (εξοπλισμός του προλεταριάτου) για την μαζική αυτοάμυνα του εργατικού κινήματος και των οργανώσεών του και την αποτροπή κάθε αντεπαναστατικής απόπειρας των αστών των ιμπεριαλιστών και των συμμοριών τους.

δ) Στην αξιοποίηση τις διεθνούς αλληλεγγύης, όχι μόνο με την έννοια μιας συγκέντρωσης υποστήριξης, αλλά με την έννοια έμπρακτης αποτροπής ξένης επέμβασης ή οικονομικού αποκλεισμού και βέβαια επέκτασης της εξέγερσης ώστε να αποσυντονιστεί η ιμπεριαλιστική αντίδραση.

Κώστας Δικαίος, 18/7/2022